

Likestillings- og inkluderingsprogram

Innholdsfortegnelse

1. Frihet, likhet, solidaritet	4
2. Utdanning	5
2.1 Barnehagen utjevner sosiale forskjeller	5
2.2 Likestilt utdanning	6
2.3 En flerkulturell skole	7
2.4 Framtidsretta seksualitetsundervisning	8
3. Arbeid	10
3.1 Kvinners rett til like muligheter	10
3.1.1 Likestilling i arbeidslivet	10
3.1.2 Likestilling i akademia	12
3.2 Mangfoldig arbeidsliv	13
3.3 Inkludering i arbeidslivet.....	14
4. Helse	17
4.1 Retten til å bestemme over egen kropp	17
4.2 Et godt barseltilbud	18
4.3 Likebehandling av infertile par	19
4.4 Retten til god seksuell helse	20
4.5 En bedre skolehelsetjeneste.....	21
4.6 Sikre alles psykiske helse	22
4.6.1 Barn og unges rett til en god psykisk helse.....	23
4.6.2 Nullvisjon for selvsikring og selvmord	24
4.6.3 Flyktninger sin psykiske helse.....	25
4.6.4 Ivareta rettssikkerhet ved tvangsbehandling	26
4.7 Forskning og fokus på kvinnehelse	26
4.8 Tenner er en del av kroppen	27
5. Samfunn	29
5.1 Frihet fra seksuell trakassering.....	29
5.2 Et trygt samfunn for alle	30
5.2.1 Rasisme, hatprat og hatkriminalitet.....	31
5.2.2 Voldelige og hatorganisasjoner	32
5.2.3 Kampen for å forhindre voldtekt og overgrep	33
5.3 Forbud mot kjøp av sex.....	35
5.4 Stopp pornokulturen	36
5.4.1 Strippeklubber	36
5.5 Seksualitets- og kjønns mangfold	37
5.5.1 Friheten til å være seg selv uavhengig av kjønnsidentitet	37
5.5.2 Kompetanseheving for mindre fordommer	39
5.5.3 Seksuelle og kjønnsmessige minoriteter i kulturelle minoritetssamfunn	40
5.6 Et oppgjør med skjønnhetstyranniet	42
5.7 Kvinner i kulturen	43
5.8 Kjernefamilien i endring.....	43
5.9 Utjevne sosiale forskjeller	44

5.10 Frihet fra negativ sosial kontroll	45
5.11 Bedre rettigheter for personer med nedsatt funksjonsevne	47
5.12 En god innføring i samfunnet.....	48
5.13 Urfolk og nasjonale minoriteter.....	49
5.13.1 Styrke samisk kultur og samiske språk	50
5.13.2 Styrke nasjonale minoriteters kultur og språk	51
5.13.3 Et inkluderende og likestilt barnevern	52
5.14 Rusavhengiges helse	53
5.15 Sosial boligpolitikk for alle	55
5.16 Likestilling i politikken.....	56
5.17 Et livssynsnøytralt samfunn.....	56
5.17.1 Skolegudstjenester.....	57
5.18 Likestilling og inkludering i forsvaret	57
5.18.1 Seksuell legning i forsvaret	58

1. Frihet, likhet, solidaritet

Målet for sosialdemokratiet er en verden der alle kan leve gode og frie liv uavhengig av kjønn, bakgrunn, religion, funksjonsevne og seksualitet. AUFs fremtidige likestillings- og inkluderingspolitikk skal fjerne de barrierene som hindrer folk til å leve gode liv.

Et samfunn der mennesker lever frie og likestilte liv skapes gjennom aktiv politikk der mennesker gis muligheter til å være en del av samfunnet. Enten det er i arbeidslivet, i boligmarkedet eller gjennom å leve det livet de ønsker.

Gjennom feministisk politikk finner vi virkemidlene til å løse likestillingsutfordringer som lønnsforskjeller mellom kjønnene, kjønnsdelt arbeidsmarked og seksuell trakassering.

Vår generasjon må gi mennesker mulighet til å bryte ut av samfunnsnormer og forventinger som begrenser dem. Derfor ønsker vi et krafttak mot negativ sosial kontroll, hatprat, hatkriminalitet, diskriminering og rasisme som begrenser folks frihet

Vår bevegelse har en stolt historie med å skape inkludering i samfunnet. Flere mennesker enn tidligere flykter av ulike grunner, og AUF mener fremtidens inkluderingspolitikk krever at vi viser solidaritet med hverandre, uavhengig av bakgrunn, religion og etnisitet. Gjennom konkrete politiske tiltak som en bedre inkludering i samfunnet skal vi sørge for at alle får muligheten til å være med i lokalsamfunnet.

AUFs overordnede mål for vårt likestillings- og inkluderingsarbeid:

1. å skape likestilling mellom kjønnene
2. å utjevne sosiale og økonomiske forskjeller
3. å sørge for å inkludere alle i samfunnet
4. å sikre alle god psykisk helse
5. å tilrettelegge for at alle, uansett forutsetninger, kan leve frie liv

2. Utdanning

AUF mener alle mennesker har krav på en trygg og god oppvekst. Oppveksten og utdanningen man får legger grunnlaget for videre deltakelse i arbeidslivet og samfunnet for øvrig. Vi mener derfor det er viktig at unge opplever en hverdag der de blir sett og blir inkludert.

Barnehage og skole er en av de viktigste integreringstiltakene vi har, og AUF mener alle bør gå i barnehage og fullføre skoleløpet. En god og tett oppfølging fra tidlig alder er avgjørende for å leve gode liv.

For å sikre at alle får den oppveksten de skal ha ønsker AUF å føre en aktiv politikk for en likestilt og inkluderende hverdag.

2.1 Barnehagen utjevner sosiale forskjeller

Den gang barnehageløftet ble innført var dette en god satsing for å gi flere tilgang til barnehage, og spesielt for å øke andelen kvinner i arbeidslivet. I 2016 gikk over 90 % av 1-5 åringene i barnehage. Barnehage sikrer både sosial tilknytning og god inkludering i samfunnet og er et godt lavterskeltilbud som flest mulig bør benytte seg av.

AUF mener alle barn bør gå i barnehage, både for barnet selv og for at foreldrene skal være en del av arbeidslivet. Det siste året før barn skal starte på skolen er barnehageplass spesielt viktig for å sikre en god overgang til skolen, i tillegg til å være et godt inkluderingsstiltak. AUF ønsker derfor å innføre rett og plikt til barnehageplass fra og med det året barnet fyller 3 år, og dette skal være gratis.

AUF vil:

- Gjøre barnehageplass gratis, for alle barn, inkludert barn som venter på svar på sin asylsøknad eller som venter på bosetting i kommune
- Innføre rett og plikt til barnehageplass fra og med det året barnet fyller tre år
- Innføre rullerende barnehageopptak
- kreve at barnehager skal ta hensyn til barnas ulike livssyn
- Alle barnehager bør ha bedre kjønnsbalanse blant de ansatte i barnehagen
- Ansette flere kompetente minoritetsspråklige barnehagelærere som kan følge opp språkutviklingen til minoritetsspråklige barnehagebarn
- At det skal utformes en fornyet læreplan som skal lære barn om grenser og grensesetting allerede fra barnehagen av

- Barnehagene bør tilrettelegge og anskaffe flere kjønnsnøytrale leker i barnehagen
- Innføre gratisprinsippet i barnehagen og tilrettelegge for at all aktivitet skal være tilgjengelig uavhengig av foresattes økonomi
- At barnehageopptakene skal ta større hensyn til barnas bosted

2.2 Likestilt utdanning

I Norge er utdanningsvalgene fortsatt i stor grad kjønnsdelt. Dette er en utfordring fordi mange yrker kun rekrutterer fra halvparten av befolkninga. Det trengs kraftige tiltak for å få bukt med denne kjønnsdelinga og gjøre det lettere å velge utradisjonelt. Rådgiverne på ungdomsskolen er viktige personer som skal hjelpe elever til å velge seg videre til utdanningsvalg på videregående skole. Rådgiverne har ansvar for ikke å bygge opp under de allerede eksisterende normene. AUF ønsker at skolerådgivere skal få oppdatert kunnskap om yrkesfagene og mulighetene som ligger i blant annet Y-veien og lignende. Skolerådgivere bør også få mer kunnskap om kjønnsdelte utdanningsvalg, og hvordan dette kan endres gjennom rådgivningstjenesten.

AUF mener elever i ungdomsskolen må få muligheten til å ha flere samtaler med rådgiver før de velger videregående utdanning, samt bedre mulighet til å teste ulike yrker og utdanningsprogram. Blant annet ved å øke antallet hospiteringsdager ved videregående utdanningslinjer i 10. klasse.

Utdanningen i Norge er blant verdens mest kjønnsdelte. AUF mener at dette skyldes samfunnsstrukturer som må bekjempes. For videregående opplæring er linjene i stor grad dominert av bare ett kjønn. Derfor mener AUF at det er på tide med et krafttak for å få unge til å ta utradisjonelle utdanningsvalg. Stat, fylkeskommune og kommune må i mye større grad jobbe for å hjelpe unge med å ta dette valget. AUF mener også at man bør teste ut muligheten for å gi tilleggsstipend til unge som velger kjønnsmessige utradisjonelle studievalg. Et slikt økonomisk incentiv bør bare gis på enkeltlinjer på fylkesnivå.

Kampen for gratis utdanning vil alltid være en bærebjelke i et inkluderende og likestilt samfunn. Alle unge, uavhengig av kjønn og sosioøkonomisk bakgrunn skal ha de samme mulighetene til å begynne på hele spekteret av studieretninger på videregående. Da må stipend som i dag gis til videregående utdanning dekke de reelle og faktiske kostnadene ved studieretningen.

AUF vil:

- gi flere skolerådgivere etter- og videreutdanning med mål om å minske kjønnsforskjellene i arbeidslivet
- At stat, fylkeskommune og kommune, i samarbeid med næringsliv og fagbevegelse må intensivere arbeidet for å få unge til å ta utradisjonelle studievalg
- Teste ut tilleggsstipend til enkeltlinjer på fylkesnivå for unge som tar kjønnsmessige utradisjonelle studievalg
- Øke antallet hospiteringer ved videregående skoler i 10. klasse
- At stipend som gis til videregående utdanning skal dekke de reelle kostnader
- At hospiteringsdagene skal inneholde minst en obligatorisk dag på en yrkesfaglig linje
- Gi rådgivere innen utdanningsvalg årlig etterutdanning som gir ny og oppdatert informasjon om de videregående linjene, yrker innenfor utdanningene og fremtidige karrieremuligheter
- Ansette flere rådgivere med relevant kompetanse, også innen yrkesfag, på fulltid på hver skole

2.3 En flerkulturell skole

Skole og utdanning skal sikre sosial mobilitet og gi hver enkelt mulighet til å realisere sine drømmer. For mange med flerkulturell bakgrunn er fellesskolen den viktigste arenaen for inkludering. AUF mener at skolen skal gi hver enkelt elev muligheten til å tilegne seg mest mulig kunnskap, slik at vi sikrer reell sosial mobilitet.

Å styrke rettighetene i skolehverdagen for mennesker med flerkulturell bakgrunn er viktig for at elevene skal bli godt inkludert og få god opplæring. En av disse rettighetene er å styrke morsmålsopplæringen i skolen. AUF mener at elevene skal få opplæring av lærere med språklig og pedagogisk kompetanse.

Språklige og kulturelle utfordringer skal aldri være hinder for et godt skole-hjem-samarbeid i skolen. God informasjonsflyt mellom skolen, eleven og foresatte er nødvendig for å sikre best mulig inkludering av mennesker med flerkulturell bakgrunn. AUF mener skole-hjem-samarbeidet må styrkes, blant annet gjennom å sikre tolk når dette er nødvendig.

AUF er prinsipielt skeptisk til at elever med vedtak om særskilt språkopplæring blir plassert på egne skoler, og mener det styrker skolefellesskapet når elever med andre morsmål enn norsk går på samme skole som alle andre.

AUF mener at fellesskolen er den viktigste arenaen for å integrere og inkludere

flyktninger i Norge. Innføringstilbudet er viktig for at elever skal tilegne seg de språklige ferdighetene de trenger for å delta i undervisningen. Kvaliteten på innføringstilbudet er derimot varierende. AUF ønsker derfor å styrke og intensivere tilbudet med innføringsklasser med mål om at elevene skal inn i ordinære elevgrupper innen 3 måneder.

På alle skoler der det er etablert innføringsklasser mener AUF det må være minst én person med minoritetskompetanse for å sikre at elevene får et bedre opplæringstilbud. Disse lærerne vil også være ressurspersoner i arbeidet med elever med flerkulturell bakgrunn i ansatteamet på skolen. AUF mener dette vil bidra til en styrking av skole-hjem-samarbeidet, og sørge for betydelig styrking av innføringstilbudet.

AUF vil:

- Styrke morsmålsopplæringen, uten at det går på bekostning av den ordinære undervisningen
- At lærere med tilstrekkelig språklig og pedagogisk kompetanse skal gi morsmålsopplæring/tospråklig fagopplæring
- Utvikle digitale læringsressurser, fjernundervisning og læremidler som fremmer flerspråkighet
- Styrke skole-hjem samarbeidet gjennom mer regelmessig oppfølgingssamtaler som skal tilrettelegges både språkmessig og tidsmessig slik at alle har mulighet til å delta
- Det alltid skal være en ekstern tolk tilstede der det er nødvendig i skole-hjem-samarbeidet
- Det skal gis et bedre tilbud av tospråklige læringsressurser
- Styrke og intensivere innføringsklassetilbudet med mål om å delta i ordinære skoleklasser etter senest 3 måneder
- At kun lærere og assistenter med formell språklig og pedagogisk kompetanse skal undervise i innføringsklasser
- At det skal ansettes minst én person med minoritetskompetanse ved skoler med innføringsklasser
- Ansette minoritetsspråklige lærere på skoler med stor andel minoritetsspråklige elever

2.4 Framtidsretta seksualitetsundervisning

UNG-rapporten fra 2016 viser at dagens seksualitetsundervisning er svært mangelfull. Rapporten viser at seksualitetsundervisningen er dårlig tilpasset det mangfoldet fellesskapet

vårt består av, og snarere er tilrettelagt for heterofile cispersoner. Med andre ord er seksualitetsundervisningen et ujevnt tilbud, ofte lite relevant for hva ungdommer faktisk trenger, og tar sjeldent opp kommunikasjonsdelen av sex. Grensesetting og samtykke er områder som er essensielle når det kommer til seksualitet og forståelse vedrørende egen kropp og egne rettigheter. AUF mener den ideelle seksualitetsundervisningen bør ta for seg temaer som blant annet grensesetting, følelser og kjønns- og seksualitetsmangfold.

Undervisningen i dag er ofte også cisnormativ, der man lærer at kjønn er knyttet til kun det biologiske. AUF mener barn må lære å være normkritiske, med mål om alle skal bli inkludert uansett legning og kjønnsidentitet. Blant ungdom finnes det fortsatt mange fordommer og dårlige holdninger til LHBTI-samfunnet, og for AUF er det en prioritert oppgave å sørge for at disse fordommene forsvinner. Det skal også være en sentral del av seksualitetsundervisningen å lære om grensesetting og respekt for hverandre. Mer kunnskap om hverandre og hverandres grenser er et viktig tiltak for å forebygge hendelser som vold og voldtekt. Andre temaer som toleranse, legningsmangfold, kjønnsmangfold, og likeverd må i større grad prege seksualitetsundervisningen.

AUF mener at seksualitetsundervisningen bør innføres allerede i barnehagen og tidlige skoleår. 15% av norske menn og kvinner oppgir å ha blitt utsatt for en eller flere former for seksuelle overgrep før fylte 18 år. Av disse hadde over 10 % opplevd seksuelle overgrep før de fylte 13 år. Undervisningen skal ta for seg grensesetting for bekjempelse av voldtekt og overgrep. Skam og tabu gjør at mange overgripere får operere i fred, fordi de klarer å bruke skammen til å få barnet til å tie. Temaer som variasjoner i kjønnsuttrykk, legning og identitet er også noe som denne tidlige seksualitetsundervisningen bør legge vekt på.

AUF vil:

- Det skal utformes en fornyet læreplan innen seksualitetsundervisning
- At seksualitetsundervisningen i skolen i større grad handler om grensesetting, rettigheter, seksualitet, kjønns- og legningsmangfold, funksjonsevne, kjønnsidentitet, kommunikasjon, relasjoner og følelser
- At det skal tilbys en oppdatert obligatorisk kurs innen seksualitetsundervisning for helsesykepleiere
- Det skal opprettes fag/emner for seksualitetsundervisning innen barnehage-, lærer- og lektorutdanning
- Tilby testing for kjønns sykdommer som en del av seksualitetsundervisningen og skolehelsetjenestetilbudet på ungdomsskolen og videregående

3. Arbeid

Arbeid til alle har alltid vært en av AUFs viktigste saker gjennom tidene. Gjennom et inkluderende arbeidsliv sikrer vi trygghet for at alle kan nå sine mål.

AUF mener det er gjort mye godt for å sikre et mer likestilt og inkluderende arbeidsliv, men fortsatt er det en lang vei igjen før arbeidsmarkedet er slik vi ønsker det. Vi må skape en politikk som skaper arbeidsplasser og som legger til rette for at kjønnsforskjellene går ned, og som får flere mennesker inkludert i arbeidslivet.

En sterk velferdsstat er avhengig av at alle som har mulighet bidrar på tvers av samfunnet. Ved at mange står utenfor, eller ikke får muligheten til å delta i arbeidslivet svekker velferdsstaten og den enkeltes mulighet til å leve et fritt og selvstendig liv.

AUF ønsker et skifte i politikken som legger til rette for at flere kan ta utradisjonelle karrierevalg, og sikre at flere mennesker får tilrettelagt arbeidshverdagen for å kunne delta i samfunnet.

3.1 Kvinners rett til like muligheter

Norge regnes som et av verdens mest likestilte land, men fremdeles er det store forskjeller mellom kjønnene når det gjelder arbeid, lønn og pensjon. AUF mener at å bedre kjønnsbalansen i arbeidslivet er et mål for å sikre frihet og likestilling.

Nesten 7 av 10 ansatte i offentlig sektor er kvinner, og andelen er stadig økende. Samtidig jobber kvinner oftere deltid, og sitter igjen med dårligere arbeidsvilkår og pensjonsrettigheter. AUF mener tiden er inne for et likestillingsløft i arbeidslivet.

AUF mener kjønnskvoltering er et viktig verktøy for å sørge for et mer likestilt arbeidsliv. Vi mener at alle styrer og ledergrupper bør radikalt kjønnskvolteres for å sikre en reell likestilling.

3.1.1 Likestilling i arbeidslivet

Å få flere inn i heltidsstillinger og avskaffe ufrivillig deltidsarbeid er et viktig grep for å få ned kjønnsforskjellene i arbeidslivet. Det er betydelig flere kvinner som jobber deltid enn menn, noe som er med på å forsterke det kjønnsdelte arbeidsmarkedet. Ifølge SSB sine tall fra 2016 arbeider kun 60% av kvinner i Norge fulltid. Innen pleie og omsorgsykker er andelen deltidsansatte høyere.

Tall fra KS for 2017 viser at deltidsandelen blant kvinnelige pleiemedarbeidere, hjelpepleiere, og sykepleiere er høyere enn gjennomsnittet. Dette er tunge yrker hvor det er vanskelig å stå i arbeid ut hele arbeidslivet. Derfor er det også mange som ufrivillig ikke får økt stillingen sin på grunn av dårlig helse og slitasjeskader. AUF mener heltidsstillinger skal være hovedregelen i alle yrker, og at deltidsstillinger ikke skal lyses ut, med mindre særskilte grunner tilsier det.

Kvinner står også for majoriteten av de som jobber i midlertidige stillinger. Dette er med på å svekke likestillingen, kvinners posisjon og stillingsvern i arbeidslivet samtidig som det kan påføre familier mer usikkerhet. AUF ønsker derfor å avskaffe den generelle adgangen til midlertidige stillinger, samt styrke arbeidsmiljøloven slik at alle får faste ansettelse uavhengig av kjønn.

Det skjevdelte arbeidsmarkedet har flere konsekvenser. Tall fra 2016 viser at kvinner i gjennomsnitt tjente kun 86% av det menn gjorde. En rettferdig lønn er viktig for å gi forutsigbarhet og for å motvirke forskjeller i samfunnet. AUF mener at i et likestilt samfunn må kjønnene tjene det samme for likt arbeid. AUF mener det er en politisk oppgave å dekke lønnsgapet, og det ønsker vi å gjøre ved å øke lønnen til kvinnedominerte yrker som for eksempel helse og omsorgsykker, opprette en likelønnsrett som fokuserer på lønnen til kvinner i offentlig sektor, samtidig som at vi ønsker at turnus- og skiftarbeidet skal deles ut rettferdig. Bedrifter som aktivt jobber for likelønn bør belønnes. Dette kan gjøres gjennom en statlig incentivordning som matcher bedriftenes arbeid for å utjevne lønnsforskjellene lokalt.

AUF mener det er uansvarlig og uheldig at rapporteringsplikten for likestillingsarbeid i bedrifter har blitt fjernet. Derfor ønsker vi å innføre en rapporteringsplikt der bedrifter skal gi tilbakemeldinger på det interne likestillingsarbeidet for å sikre de ansatte like rettigheter på arbeidsplassen.

Pensjon er spesielt viktig for kvinner. De lever lengst, blir oftere uføre, har lavere lønn og jobber ofte deltid deler av yrkeslivet. Dette gjør at kvinner generelt har dårligere pensjonsrettigheter enn menn. Å sikre kvinner en god pensjon er derfor viktig, og må være en politisk prioritering for AUF.

AUF vil:

- At maks 60 % av ett kjønn skal være representert i styret i selskaper der staten har eierandeler, samt aksjeselskap av en viss størrelse

- At ledergrupper i selskapene der staten har eierandel, direktorater og statsetater skal bestå av maksimalt 60 % av ett kjønn
- Ha kjønnsnøytrale yrkestitler
- At arbeidsgivere forpliktes å tilby tilpasset arbeidstøy for alle kjønn, samt gravide, i de arbeidssituasjoner det kreves
- At hele, faste stillinger skal være hovedregelen ved ansettelse og at deltidsstillinger ikke skal lyses ut med mindre det er særskilte grunner som taler for det
- Styrke arbeidsmiljøloven samt avskaffe den generelle adgangen til midlertidige stillinger
- Øke lønnen i kvinne-dominerte yrker i offentlig sektor
- At staten oppretter en incentiv- og støtteordning for bedrifter med likelønnspress
- Innføre rapporteringsplikt for bedrifter der de skal rapportere om likestillingsarbeidet
- At fordelingen av turnus og skiftarbeid skal være mer fordelt og rettferdig

3.1.2 Likestilling i akademia

Kvinner er sterkt underrepresentert i akademia. Kun 20 prosent av lederne ved universiteter og høyskoler i Norge er kvinner. Dersom det går i samme tempo som det har gjort til nå, vil det ta 75 år før det er 50 % kvinnelige (høyere) vitenskapelig ansatte. AUF mener det er ikke bra nok. Når det over så mange år har vært kjønnsforskjeller ved de norske vitenskapelige miljøene, er det på tide å innføre radikal kjønnskvolterung. Kjønnskvolterung skal finne sted til universitetene har minst 40 % kvinner blant de vitenskapelige ansatte.

Universitetene må også pålegges å se på hvilke strukturer som skaper disse kjønnsforskjellene. Det er en utfordring at et kjønn er sterkt underrepresentert på en del studier. Universitetene og høgskolene har et samfunnsansvar for å utdanne det samfunnet etterspør. AUF ønsker en så representativ studentmasse som mulig, og vil derfor innføre kjønnspremg og likestillingsstipend på studier der et kjønn er representert med under 30 prosent over en treårsperiode.

AUF vil:

- Innføre kjønnskvolterung ved ansettelses til vitenskapelige stillinger ved offentlige universiteter
- Pålegge universitetene å gjennomgå egne strukturer, med mål om å fjerne mekanismene som ekskluderer kvinner
- At universitetene skal drive et aktivt holdnings- og rekrutteringsarbeid for å skape en mer likestilt arbeidsplass

- At universitetene må ha en kritisk vurdering av utlysningsprofil – utlysningstekst, søke bredere og mer eksternt, oppfordre søkere av underrepresenterte kjønn om å søke, ha både mannlige og kvinnelige kontaktpersoner i utlysningen
- At universiteter og høyskoler tilbyr karriereplanlegging, nettverkssamlinger og tettere oppfølging av kvinnelige vitenskapelig ansatte

3.2 Mangfoldig arbeidsliv

Deltagelse i arbeidslivet sikrer reell økonomisk uavhengighet og gir mestringfølelse til enkeltmennesket. Yrkesdeltakelse styrker også opplevelsen av et fellesskap og tilhørighet. AUF mener at deltagelse i arbeidslivet er nøkkelen til god inkludering. For innvandrere som kommer som flyktninger eller gjennom familiegjenforening er yrkesdeltagelsen lavere enn i andre grupper. Det største hinderet er manglende språkferdigheter, diskriminering eller ikke godkjent kompetanse.

Mange personer som kommer til Norge er svært ressurssterke og har allerede en utdanning eller kompetanse fra hjemlandet som bør kunne benyttes i Norge. At alle får muligheten til å bidra i arbeidslivet med sin utdanning og kompetanse vil gjøre inkluderingsprosessen enklere, og kan være et godt tiltak for språkopplæring. AUF mener at NOKUTs generelle godkjenningsordning og deres arbeid med vurdering av flyktningers kompetanse må styrkes for å gjøre prosessen med godkjenning av utdanning og kompetanse bedre.

De som kommer til Norge med en utdanning som ikke kan godkjennes i Norge av ulike årsaker må få tilbud om kortere utdanningsløp for å sikre rett utdanning for norsk autorisasjon. AUF mener i tillegg at det må åpnes for muligheten for å benytte praksisplasser for å dokumentere kompetanse og arbeidserfaring som de har.

Minoritetskvinner står oftere utenfor og lenger utenfor arbeidslivet. AUF mener at samfunnet kan legge bedre til rette for tiltak og ordninger som kan øke andelen minoritetskvinner i arbeidslivet. Skreddersydde tiltak rettet mot minoritetskvinner, blant annet at kommuner aktivt bistår med nettverk- og nettverksbygging og ordninger som MiRA-senteret får økte bevilgninger.

AUF mener at alle offentlige virksomheter og statlige selskaper skal være en god arbeidsgiver og være en inkluderingsarena for mennesker med flerkulturell bakgrunn. For at det offentlige skal bli en foregangsarbeidsgiver bør det innføres mentorordninger.

I dagens arbeidsmarked ser vi en økende grad av arbeidsinnvandring og de utfører mange oppgaver som får mange næringer til å gå rundt. Arbeidsinnvandring er og vil derfor være en viktig del av det norske arbeidslivet. Likevel ser vi en del utfordringer med denne utviklingen ved at det blant annet ikke snakkes norsk på arbeidsplassen noe som fører til økt utenforskap og ekskludering, samt sikkerhetsutfordringer. Derfor mener AUF at arbeidsinnvandrere og deres familier skal få muligheten til å få norsk- og samfunnsfagopplæring.

AUF vil:

- Gi mer ressurser til NOKUTs generelle godkjenningsordning og deres arbeid med vurdering av flyktningers kompetanse
- Etablere korte utdanningsløp ved utdanningsinstitusjoner for norsk autorisasjon dersom eksisterende utdanning av praktiske årsaker ikke kan godkjennes
- Åpne for muligheten for bruk av praksisplasser til å dokumentere kompetanse
- Øke antall norsktimer og gi rett på norskopplæring i andre ytelser enn kun introduksjonsprogrammet
- Øke bevilgninger til integreringstiltak for minoritetskvinner
- Styrke ordningen Jobbsjansen og andre like ordninger
- Styrke og støtte om arbeidet til organisasjoner som MiRA-senteret
- At offentlige virksomheter og statlige selskap skal ha mentorordninger
- At det må opprettes samarbeid mellom NAV og asylmottakene for å hjelpe til med å formidle studiemuligheter, arbeidstrening eller jobbsøking
- Tilby norsk- og samfunnsfagopplæring for arbeidsinnvandrere

3.3 Inkludering i arbeidslivet

Arbeid til alle er jobb nummer en. Det norske samfunnet er bygget på prinsippet om at flest mulig skal være sysselsatt. Den høye sysselsettingsgraden har muliggjort en sterk velferdsstat og allmenngjort velferdstjenester, samt materiell velstand på tvers av samfunnslag. Vi ser likevel at vi har en vei å gå. Færre mennesker er i arbeid, og da må vi skape en politikk som skaper arbeidsplasser, og som tilpasser sånn at alle mennesker i arbeidsfør alder og situasjon er i arbeid.

Arbeid er ikke bare viktig for samfunnet, men også for hvert individ. Det handler ikke bare om å få en lønn å leve av, men også å kunne vite at man bidrar til fellesskapet, og å kunne ta stolthet i yrket og jobben sin. For mange utgjør også arbeidsplassen den viktigste sosiale arenaen, og er derfor også viktig for både psykisk helse og for menneskers selvfølelse.

AUF mener derfor at for at flest mulig skal kunne stå i arbeidslivet, må alle ha mulighet til å delta på lik linje under like vilkår. Inkludering skal være et overordnet mål for alle virksomheter. Ved ulike former for tilrettelegging tilpasset ulike behov, vil flere kunne bidra med sin kompetanse og arbeidskraft.

Universell utforming og tilrettelegging bidrar til økt tilgjengelighet. Universell utforming skal ikke bare være gjeldene på alle arbeidsplasser, men i hele samfunnet. I et inkluderende arbeidsliv vil arbeidstakerne kunne være seg selv og sikret mot diskriminering. For å sørge for at kulturen og rutinene på arbeidsplassen er inkluderende for alle, må arbeidsgiver ta bevisste grep for å sikre diskrimineringsvern.

Mennesker som bryter med normene for kjønn og seksualitet må kunne være åpne på sin arbeidsplass uten å bli utsatt for diskriminering. Arbeidsgivere har ansvar for å jobbe for et inkluderende og likestilt arbeidsmiljø, hvor alle blir behandlet på like vilkår uavhengig av seksuell orientering og identitet.

AUF ønsker å skape gode incentivbaserte ordninger som fremmer likestilling, mangfold og inkludering i arbeidslivet. Etter modell fra Miljøfyrtårn-sertifiseringen ønsker AUF å utvikle en rekke likestillings og mangfolds krav som bedrifter kan oppfylle for å sertifiseres hos Likestillings og diskrimineringsombudet for å bli et «likestillingsfyrtårn».

AUF mener at den situasjonen mange arbeidstakere opplever med utnyttning og sosial dumping er uholdbar. Allmenngjøring av tariffavtaler, sette krav om kvalitet, lønn, bruk av lærlinger i anbudsrunder og å styrke fagbevegelsen er noen av virkemidlene AUF mener må bli gjennomført for å sørge for at et inkluderende arbeidsliv også sikrer at sårbare grupper, som for eksempel arbeidsinnvandrere, ikke blir utnyttet. Alle skal ha trygghet for arbeid, og i arbeid.

Dagens sykelønnsordning fikk vi i 1978, med like rettigheter for arbeidere og funksjonærer. AUF mener den er et av kjerneelementene i den norske velferdsstaten. Full lønn under sykdom handler om trygghet for inntekt og trygghet for å kunne betjene lån og forsørge familie.

Det er også et stort behov for å endre og utvide pleiepengeordningen. Mange som benytter seg av denne ordningen i dag er innenfor dagens grense på 5 år, men likevel finnes det en del tilfeller som trenger pleiepenge utover denne tidsrammen. I et inkluderingsperspektiv er det viktig å sørge for at alle har råd til å ta vare på sine nærmeste, også de som har behov for

pleiepenger etter 5 år. Derfor ønsker AUF at alle familier som har behov for det skal få 100 prosent pleiepenger ut over tidsbegrensningen på fem år.

AUF vil:

- At arbeidsopplæring tilpasses den enkeltes evner og behov
- Opprette flere tiltaksplasser for personer med nedsatt funksjonsevne
- At hjelpemidler til arbeid blir bevart som en rettighet i folketrygden
- At alle offentlige virksomheter skal ha mangfolds- og inkluderingsplaner
- At funksjonsassistanse i arbeid må bli en lovfestet rettighet og ha overslagsbevilgning
- At de som har behov for det skal sikres transport til og fra arbeid
- At aktivitets- og rapporteringsplikten utvides og følges opp tettere for å få arbeidsgivere til å ta ansvar for en ikke-diskriminerende praksis for personer med funksjonsnedsettelse
- At mennesker som bryter med normene for kjønn og seksualitet skal være inkludert i alle mangfolds- og inkluderingsplaner, og at det legges spesiell vekt på arbeidet mot seksuell trakassering
- At kunnskap om blant annet seksuell trakassering og likestillingsloven skal være en del av opplæring for sjefer, tillitsvalgte og verneombud
- Innføre en incentivmodell lik «miljøfyrtårn»-ordningen for likestilling og inkludering i norske bedrifter
- At det skal utarbeides en sysselsettingsplan for å få flere funksjonshemmede ut i arbeid
- At det skal tas i bruk sterkere virkemidler for å nå målsettingen om at 5% av ansatte i offentlig sektor skal være personer med redusert funksjonsevne
- Forsterke tilsynsmyndighetene i sektorer i samfunnslivet som er ekstra utsatt for sosial dumping og arbeidslivskriminalitet
- At vi skal ha et sterkt oppsigelsesvern for sykemeldte
- Sikre en fortsatt god sykelønnsordning
- Utvide pleiepengeordningen
- Sikre reell likebehandling av hjelpemidler fra hjelpemiddelsentralen i hele landet
- Redusere sykefraværet i samarbeid med partene i arbeidslivet

4. Helse

AUF mener retten til en god helse, både fysisk og psykisk, er en grunnleggende rettighet. Alle mennesker skal ha rett på tilgang til helsetjenester og få den oppfølgingen de behøver for å leve et godt og friskt liv. En god helseomsorg skal gi mennesker behandling og muligheten til å komme seg raskt tilbake i samfunnet.

AUF er stolte over at Norge i dag har et godt offentlig helsetilbud, men ser at det trengs flere ansatte, bredere kompetanse og gode sammensatte team for å gi god hjelp i fremtiden. Vi mener et godt helsetilbud skal klare å holde flere mennesker i aktivitet ved godt forebyggende arbeid.

4.1 Retten til å bestemme over egen kropp

Alle kvinner har rett til selvbestemt abort i Norge etter dette ble innført i 1978. AUF mener kvinners rett til selvbestemt abort er en svært viktig rettighet, som vi ønsker å styrke.

Dagens abortlov slår fast at den gravide er suveren i sin avgjørelse fram til uke 12. Hvis ønsket om abort inntreffer etter uke 12 må den gravide søke til en abortnemnd. Nemnda består av to leger, den ene ansatt ved den avdelingen hvor svangerskapsavbruddet skal foretas, den andre oppnevnt av fylkeslegen. For vedtak om innvilgelse fordres enstemmighet.

I 2016 behandlet nemndene 654 søknader om abort etter 12. uke, hvorav 569 av disse ble innvilget. Av sakene som gikk videre til den sentrale klagenemnda ble 19 innvilget og 12 avslått. Grensen for sen abort i Norge er i utgangen av uke 22, og abortnemndenes overveldende positive vedtak viser at det er medisinsk forsvarlig å utføre abort til og med uke 18. AUF mener abortnemndenes mandat har gått ut på dato, og vil derfor avskaffe ordningen og finne en løsning som sikrer reell selvbestemmelse også etter uke 18.

AUF ønsker derimot ikke en nedtrappingsplan hvor antall nemnder reduseres gradvis, da dette kun vil gå utover kvinnene som ønsker å være tilstede under nemndsmøtene ved at reiseveien blir lengre. Fram til avskaffelsen av samtlige abortnemnder mener AUF at det er behov for kompetansehevede tiltak og gjennomgang av nemndene slik at sårbare kvinners behov, kvinner med språklige barrierer og kvinner i prostitusjon, rus eller lignende blir ivaretatt i større grad.

Ved en avvikling av abortnemndene ser AUF fortsatt behov for rådgivning og bistand til kvinner og familier som velger å utføre abort. Et godt tilbud for samtaler må fortsatt sikres på sykehusene for kvinner og familier.

Juridisk abort er et forslag om å la et barns biologiske far si fra seg alle rettigheter, privilegier og ansvar inkludert økonomisk støtte før barnet blir født. AUF mener dette er en ansvarsfraskrivelse av farsrollen og at det vil etterlate moren i en særdeles vanskelig situasjon der hun kommer til å være alene om ansvar og økonomi. AUF er sterkt imot en svekkelse av barnets og mors rettigheter ved fødsel.

AUF vil:

- Avskaffe abortnemndene og utvide retten til selvbestemt abort til uke 18
- At gratis oppfølging og etterkontroll skal informeres om og tilbys pasienter som har utført abort
- Ikke innføre juridisk abort
- Kvinner skal kunne velge mellom medisinsk og kirurgisk abort på fritt grunnlag så lenge det er medisinsk forsvarlig
- Ved abort skal både mor og partner ha rett til sykedager
- Ved medisinsk abort skal kvinner få tilbud om å gjennomføre det på sykehuset
- Senke prisen på kvinnelig sterilisering og oppnå lik egenfinansiering for kvinner og menn
- Tilbud om frivillig ultralyd skal gis så tidlig som i uke 10-12 for alle gravide og man skal få tilgang på alle tilgjengelige opplysninger om fosteret
- Kutte den statlige støtten til Amatheia og andre organisasjoner med lignende grunnsyn
- Sørge for at alle får god rådgivning gjennom den offentlige helsetjenesten
- At det skal fortsatt være tillatt med fosterreduksjon

4.2 Et godt barseltilbud

For mange av verdens kvinner er dagen de føder den farligste i deres liv. I Norge har foreldre heldigvis god grunn til å føle seg trygge, med god fødselsomsorg og blant verdens laveste barne- og mødredødelighet.

Et godt barseltilbud med gode omsorgsbetingelser er helt sentralt for barnets og familiens utvikling. De siste årene har imidlertid liggetiden gått nedover. Dagens nivå er på sitt laveste med 24 timer. AUF vil snu denne utviklingen og øke liggetiden.

En av fire jordmødre sier de må avvise kvinner i aktiv fødsel fra fødeavdelingen.

Jordmorforbundet advarer om at kvinner har vært nødt til å føde alene ved norske sykehus.

På tross av at juli er måneden med flest fødsler, er det også måneden med færrest jordmødre på jobb. AUF mener det er et stort behov for økt bemanning av jordmødre generelt, men spesielt om sommeren. Tilbudet til foreldre og barn før, under og etter fødselen skal være like god i hele landet. Derfor må den lokale jordmortjenesten bli mer tilgjengelig.

AUF vil:

- Øke liggetiden ved norske sykehus for kvinner i barsel
- At risikoutsatte kvinner, familier og nyfødte barn skal tilbys en individuelt tilpasset oppfølging i barseltiden
- Jobbe for en heltidskultur i kommunale jordmorstillinger
- Øke bemanningen av jordmødre, spesielt om sommeren
- Gjøre den lokale jordmortjenesten mer tilgjengelig

4.3 Likebehandling av infertile par

Mens det i dag ikke er tillatt med eggdonasjon, er sæddonasjon lovlig i Norge. Å være sædgiver innebærer å gi sæd til en sædbank, og sæden vil bli brukt til å hjelpe ufrivillig barnløse. I 2015 vedtok et flertall i Bioteknologirådet at eggdonasjon og sæddonasjon skulle likebehandles ved at forbudet mot eggdonasjon skal oppheves. En slik opphevelse vil medføre likebehandling mellom par hvor mannen er infertil og par hvor kvinnen er infertil.

Eggdonasjon innebærer befruktning utenfor kroppen ved hjelp av eggceller fra en eggdonor. Den befruktede eggcellen settes etter befruktning inn i kvinnen som mottar eggdonasjonen, etter kvinnen ha fått hormonbehandling for at embryoet skal feste seg til livmorveggen. Kvinnen som mottar eggdonasjonen går deretter gjennom svangerskap som vanlig. For AUF er det essensielt at medisinske hensyn tas ved endring av slike reguleringer, og mener derfor det skal gis mer ressurser til forskning på eggdonasjon i Norge. Dersom kvinnen skal lagre ubefruktede egg, er det kun lov dersom hun skal gjennomgå en medisinsk behandling som gjør at hun kan få redusert fruktbarhet. AUF mener dagens praksis skal videreføres slik at kvinner ikke skal oppleve ekstern press, men at det skal åpnes for at kvinner med genetisk få eggceller også skal få muligheten til å langtidslagre ubefruktede egg.

AUF vil:

- Likestille sæddonasjon og eggdonasjon, ved å tillate eggdonasjon i Norge

- Barn som er født etter assistert befruktning ved hjelp av donoregg skal ved fylte 18 år ha rett til å få opplysninger om eggdonorens identitet
- At det skal gis mer ressurser til forskning på eggdonasjon
- At det skal åpnes for at kvinner med genetisk få eggceller eller av andre medisinske årsaker skal få muligheten til å lagre ubefruktede egg
- At nødvendige opplysninger om egg- og sæddonorere skal lagres og frigis ved medisinsk behov

4.4 Retten til god seksuell helse

Alle mennesker har rett til en god seksuell helse. Det forutsetter at de grunnleggende seksuelle rettighetene er ivaretatt hos individet. De mest sentrale seksuelle rettighetene er retten til fritt og selvstendig å kunne velge sin partner uten å bli utsatt for diskriminering eller kriminalisering. Andre rettigheter er rett til seksualitetsundervisning, rett til og respekt for kroppslig autonomi, frihet fra vold og om man ønsker å være seksuelt aktiv.

Tilgang til kunnskap, informasjon og undervisning om seksualitet og seksuell helse er grunnleggende for å gi mennesker mestringskompetanse og kontroll over sin egen seksuelle og reproduktive helse. Det er derfor viktig at det offentlige går foran for å sørge for at alder, sosioøkonomiske faktorer og sosiale forhold aldri hindrer mennesker i å få tilgang på god og riktig kunnskap, informasjon om deres rettigheter og tilgang på helsetjenester som ivaretar deres fysiske, psykiske og seksuelle helse. Kvalifisert helsepersonell skal alltid være lett tilgjengelig for alle, spesielt for utsatte grupper som ungdom.

I AUF er vi stolte over den positive utviklingen i Norge hvor samfunnet i større grad er preget av toleranse for mangfold av legninger, åpenhet, få tabuer og selvbestemmelsesrett. Dette betyr derimot ikke at vi er i mål med å skape et samfunn hvor alle passer inn, og føler deres seksuelle rettigheter er ivaretatt.

AUF vil:

- At strategier for å bedre seksuell helse skal integreres som en del av det lokale og nasjonale folkehelsearbeidet
- Øke tilskuddsordningen for seksuell helse
- At kommuner skal inkludere konsultasjoner om prevensjon for sine pasienter i fastlegenes arbeidsoppgaver
- Utvide helsestasjonstjenester til å inkludere de opp til 25 år

- Utvide forskrivningsretten til helsesykepleiere og jordmødre til at de kan veilede om og skrive ut prevensjon for de under 16 år
- Gi alle opp til 25 år tilbud om gratis selvbestemt prevensjonsmiddel
- At alle kvinner opp til 25 år skal ha tilgang til gratis nødprevensjon hos skolehelsetjenesten eller helsestasjon
- Tilby gratis HPV-vaksine til alle, uavhengig av kjønn og alder, og at det innføres i skolevaksinasjonsprogrammet
- At helsestasjon og skolehelsetjenestene skal utformes som “one stop-shop” med tilbud om alle prevensjonsmetoder og smittesjekk for alle seksuelt overførbare infeksjoner
- Innføre e-helsetjeneste, hvor lokalt helsepersonell er kontaktpersoner
- At flerfaglig helseteam skal være tilgjengelig for alle elever på grunnskolen og videregående skoler
- Styrke forskningen på sikrere og bredere prevensjonsmidler for både menn og kvinner
- Nekte fastleger å kunne reservere seg mot å gjennomføre eller henvise til abort
- Nekte fastleger å kunne reservere seg mot å distribuere prevensjonsmidler
- Gi alle unge opp til 25 år tilgang til gratis medisin for behandling av alle seksuelt overførbare sykdommer
- Gjøre bind og tamponger kostnadsfritt tilgjengelig på skoler, helsestasjoner og hos fastlege
- Gi ut menskopp kostnadsfritt hos skolehelsetjeneste, helsestasjon og fastlege
- At alle videregående skoler skal ha tilgjengelig prøvetakingsutstyr for kjønnssykdommer og et sted disse prøvene kan leveres for analyse

4.5 En bedre skolehelsetjeneste

Skolehelsetjenesten er et av de viktigste lavterskeltilbudene vi har, både for å gi ungdom noen å snakke med hvis de har det vanskelig, men også ved å forebygge psykiske og fysiske vansker. I dag står skolehelsetjenesten ovenfor en del utfordringer. En av de utfordringene er at døren til helsesykepleier alt for ofte er stengt og, den andre er at dette tilbudet er for varierende. Derfor ønsker AUF å innføre en helsesykepleiernorm i tråd med Helsedirektoratets anbefalinger, samtidig som dette følges opp med statlige øremerkede midler. En tredje utfordring er at terskelen for å besøke skolehelsetjenesten er for høy, derfor ønsker AUF å innføre obligatoriske timer hos helsesykepleier hvert skoleår.

AUF vil:

- Innføre en helsesykepleiernorm i tråd med Helsedirektoratets anbefaling
- Innføre obligatorisk besøk hos skolehelsetjenesten hvert skoleår
- Flytte ansvaret for skolehelsetjenesten og helsestasjon for ungdom fra kommunene til fylkeskommunene
- At helsesykepleier kan henvise direkte til psykolog

4.6 Sikre alles psykiske helse

Alle mennesker har en psykisk helse, og menneskers psykiske helse er dynamisk. Derfor er det viktig for AUF å forebygge, behandle og ha et godt ettervern for å sikre alle en god psykisk helse. I dag er det psykiske helsetilbudet varierende, utredninger tar ofte for lang tid og mange av behandlingstjenestene krever betydelig mer ressurser for å fungere optimalt.

De sosioøkonomiske faktorene spiller i dag inn på hvilke tilbud og behandling man får. For AUF skal alle, uavhengig av bosted, økonomiske forutsetninger og andre sosiologiske og sosioøkonomiske faktorer, få den samme gode utredningen, bli møtt med like kompetente ansatte, få muligheten til å påvirke sin egen behandling, få like nødvendig behandling og få tilpassa ettervernstiltak.

AUF vil:

- Sikre at midler til forebyggende tiltak og til etablering av behandlingstilbud må fordeles over hele landet slik at det psykiske helsetilbudet er likt
- Medikamentbruken til distriktpsykiatriske sentre (DPS) skal kartlegges fortløpende og registreres regelmessig med mål om å redusere forskrivning av medisiner
- Styrke frivillige organisasjoner som jobber med psykisk helse
- Ha inkluderende lokalsamfunn med møteplasser og muligheter for deltakelse for alle
- At akutttilbudet i tverrfaglig spesialisert rusbehandling (TSB) og psykisk helsevern ved distriktpsykiatriske sentre (DPS) skal styrkes og videreutvikles
- At tilbud om fysisk aktivitet skal være en del av behandlingen for psykiske helseplager
- Implementere musikkterapi og terapi dyr, og andre lignende behandlingsformer i behandlingstilbudet for personer med psykiske lidelser
- At behandling i spesialist- og kommunehelsetjenesten ikke skal kunne avsluttes uten at det eksisterer en individuell oppfølgingsplan
- Avskaffe pakkeforløp i psykisk helse
- Samle LHBTI-kompetanse regionsvis slik at tilbudet blir godt nok i hele landet
- At overgangen fra BUP til DPS bedres gjennom tett samarbeid mellom pasienten og de to instansene

- Styrke oppfølgingen av pårørende til psykisk syke

4.6.1 Barn og unges rett til en god psykisk helse

Barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk (BUP) er et poliklinisk tilbud innen psykisk helsevern for barn og unge, og er en del av spesialisthelsetjenesten i Norge. Klinikkenes hovedoppgave er å hjelpe barn og unge i alderen 0-17 år og deres familier som har problemer med psykiske, læringsmessige eller adferdsrelaterte vansker, gjennom ulike tiltak som utredning, behandling og rådgivning.

Det er ingen regulering knyttet til hvor ofte psykologer eller terapeuter hos BUP kan bytte pasienter, og dette ser vi som et stort problem. BUP skal være et trygt sted for unge med vansker de ikke kan løse gjennom andre kommunale helsetjenester, og det kan oppleves som problematisk for ungdommene å bytte helsepersonell ofte. Derfor mener AUF at det burde være et krav om en bindende periode mellom personell og pasient på BUP, med mindre pasienten ønsker å bytte.

Ettervern er spesielt viktig innen psykisk helse. Den psykiske belastningen det har for pasienter som har gått til BUP i sin ungdomstid, og som blir overført til voksenpsykiatrien når vedkommende har fylt 18 år er for mange veldig stor. Ettervernet vil bli sikret dersom pasienten har muligheten til å beholde psykologen sin, men også ved at samarbeidet mellom BUP og andre instanser som NAV, barnevern, kommunen og skolen blir styrket.

AUF vil:

- Øke informasjonsflyten om psykologtilbud, innleggelses og rettigheter på grunnskolen og videregående skole
- Innføre et krav om en bindende periode mellom terapeut, psykolog, eller lignende personell på BUP og pasient, med mindre pasienten ønsker å bytte
- Sikre et ettervern for unge, slik at hvis man kommer inn under psykiske helsevern for barn og unge innen fylte 18 år, skal man få hjelp der inntil fylte 25 år
- At det tverrfaglige samarbeidet mellom BUP og andre instanser skal styrkes
- At samarbeidet mellom BUP og barnevernet skal styrkes med mål om færre tvangsinnleggelses på institusjon
- Medikamentreglementet til BUP skal kartlegges fortløpende og registreres regelmessig med mål om å redusere forskrivning av medisiner
- Forskrivning av medisiner for psykisk lidelser skal skje i samarbeid mellom psykolog og psykiater
- Styrke den lokale psykiske hjemmetjenesten

- At pasienter ved BUP skal ha tilgang til musikkterapi og terapidyr
- At behandling i offentlig psykisk helsevern skal være uten egenandel for unge opp til 25 år
- Redusere ventetiden for oppfølging eller behandling gjennom BUP

4.6.2 Nullvisjon for selvskading og selvmord

Forebygging av alle former for selvskading, selvmord- og selvmordsforsøk mener AUF er noen av de viktigste oppgavene i det psykiske helsevernet. Behandlingstilbudet er varierende fra kommune til kommune, og derfor mener AUF at tilbudet må standardiseres og bli enda bedre.

Selvskading og selvmordsforsøk skal ses hver for seg, både politisk og klinisk. Hvis en som har skadet seg for å dempe følelser blir behandlet for selvmordsforsøk, kan situasjonen forverres. Og motsatt: behandles selvmordsforsøk som selvskading, risikerer man mangelfull hjelp. En stor majoritetsandel av de som begår selvmord er gutter. Derfor mener AUF det er avgjørende at dette legges vekt på i forskning på området samt at vi fører en politikk for å forhindre dette gjennom tettere oppfølging og å bryte ned tabuer.

Ulike undersøkelser tyder på at 50-90% av de som dør ved selvmord, har vært i kontakt med helsevesenet året før de tar sitt eget liv. Potensialet for forebygging innen helsevesenet er stort. Bruk av behandlinger som dialektisk atferdsterapi (DBT), som har vist seg å være den behandlingen isolert sett som har gitt best resultater i å redusere selvskading og selvmordstanker, mener AUF bør være ett av tilbudene i behandlingen.

Spiseforstyrrelser er alvorlige psykiske lidelser som rammer mange. Behandlingstilbudet for mennesker, og spesielt ungdom, med diverse spiseforstyrrelser er godt i dag, men AUF mener at utradisjonelle og medisinfrie behandlingsmetoder må forskes på og vurderes brukt i behandlingen. Blant annet har bruken av enkelte brettspill som har som mål å endre tankemønsteret til pasienten har vist seg positivt for behandlingen. Bruken av avføringsmidler har økt blant mennesker med spiseforstyrrelser. De medisinske konsekvensene ved lengre bruk av avføringsmidler uten samtale med helsepersonell kan være store. Derfor mener AUF at avføringsmidler skal reseptbelegges.

AUF vil:

- At dialektisk atferdsterapi (DBT) eller andre lignende behandlinger skal være ett av tilbudene i psykisk helsevern
- At ansatte i primærhelsetjenesten skal opplæres til effektivt å identifisere suicidale individer og personer med psykiske lidelser og iverksette forebyggende tiltak

- At det skal etableres nasjonale retningslinjer for behandling av selvskading
- Redusere uønsket variasjon slik at alle får god og effektiv behandling som mulig
- At kostplan skal alltid lages i samråd med ernæringsfysiolog og psykolog
- At klinisk ernæringsfysiologer, som har spesialkunnskap på kropp og ernæring, skal være tilgjengelig som rådgivere under behandlingen
- Forske på nye behandlingsmetoder for spiseforstyrrelser
- Utvide det medisinfrie behandlingstilbudet
- Reseptbelegge avføringsmidler og slankemidler

4.6.3 Flyktninger sin psykiske helse

Mennesker som har opplevd flukt står i større grad overfor psykiske og fysiske helseproblemer, ofte forårsaket av forhold som ledet til flukten. Møtet deres med norsk helsevesen kan være avgjørende for utviklingen av psykiske lidelser. Derfor mener AUF at det er kritikkverdig at både kartleggingen av flyktningers psykiske helse og oppfølgingen har vist seg mangelfull.

AUF mener mottakspersonell, fastlege, helsestasjons- og skolehelsetjeneste, flyktningkontakt, bosettingskonsulent og andre relevante aktører må samarbeide om å sikre forsvarlige helsetjenester for flyktninger. I tillegg må alle asylmottak ha tilgang til et helseteam, som blant annet skal ha som mål å øke kompetansen hos alle ansatte som jobber med flyktninger, kartlegge flyktningenes psykiske helse og bistå med konkrete forslag og individuelle oppfølgingsplaner.

For AUF er det et viktig prinsipp at alle som oppholder seg i Norge har rett på helsetjenester, også papirløse flyktninger. I dag har papirløse flyktninger kun tilgang til nødhjelp og ikke til det ordinære helseapparatet. Erfaringene fra både Helsesenteret for papirløse, drevet av Kirkens Bymisjon og Røde Kors, og andre organisasjoner, viser at en høy andel lever med varige, og i en del tilfeller alvorlige, helseproblemer av både fysisk og psykisk art. Derfor vil AUF at papirløse flyktninger gis rett til helsetjenester, og i mellomtiden skal Helsecentre for papirløse få finansiering for å kunne gi et godt helsetilbud.

AUF vil:

- Gi alle asylsøkere rett på psykisk helsehjelp i spesialisthelsetjenesten uavhengig av hvilken fase de er i, noe som også må gjelde ureturnerbare asylsøkere som har fått avslag på opphold
- Bevilge øremerkede midler til psykolog i kommuner som tar imot flyktninger som har opplevd traumatiske hendelser

- At alle asylmottak skal ha tilgang på tilstrekkelig med tolker og et tverrfaglig helseteam, bestående av lege, psykolog og helsesykepleier
- At papirløse flyktninger gis rett til helsetjenester, og i mellomtiden skal Helsesentre for papirløse få finansiering
- Styrke frivillige organisasjoner som bidrar med sosiale aktiviteter på mottak

4.6.4 Ivareta rettssikkerhet ved tvangsbehandling

Ved sterkere psykiske lidelser kan vedtak om tvangsinnleggelse og tvangsbehandling forekomme. I flere helseforetak har bruken av tvang økt, samtidig som at det flere ganger har blitt avdekket manglende rapportering og registrering av blant annet beltelegging. Mye tyder også på underrapportering av tvangsmedisinering.

Det er store geografiske forskjeller i bruken av tvang i behandling, mye på grunn av at det eksisterer flere lovparagrafer som omhandler tvangsbruk. AUF mener dette er en negativ utvikling, og skaper høy risiko for brudd på både pasient og menneskerettigheter. For AUF er det viktig at det psykiske behandlingstilbudet skal være frivillig, men åpner for unntak av tvangsbehandling hvor det er nødvendig for pasienten.

AUF vil:

- Styrke kontrollrutinene i helsesektoren for å sikre etterlevelsen av regelverket knyttet til tvangsbehandling
- Sikre likebehandling av alle tvangsvedtak i helsesektoren

4.7 Forskning og fokus på kvinnehelse

For AUF er det et grunnleggende prinsipp at alle mennesker skal få god oppfølging og et trygt helsetilbud uavhengig av hvilket kjønn de har. I dag møter mange norske kvinner utfordringer i helsevesenet. Mangel på kunnskap om kvinnehelse er utbredt. Kvinner opplever ofte andre symptomer på mange sykdommer enn menn, og kjønnene kan reagere på ulike måter på behandlingen man mottar. I dagens samfunn har kvinnehelse for lav status innenfor medisinen, og sykdommer som i størst grad rammer kvinner slik som adenomose og endeometriose er i liten grad forsket på. Norsk og internasjonale undersøkelser viser at kvinner også har høyere risiko enn menn for å utvikle mentale helseproblemer, spesielt gjelder dette angst og depresjon.

I tillegg til at det generelt er lite fokus på kvinnehelse i forskning og i helsetjenestene er det i særskilt grad lite kunnskap om minoritetskvinnens helse. Minoritetskvinner bruker i mindre

grad offentlige helsetilbud som mammografi og sykdommer man som regel avdekker tidlig i sykdomsforløpet blir oppdaget senere hos disse kvinnene.

Befolkningen i Norge blir eldre, også kvinnene. Behovet for kunnskap om eldre kvinners livskvalitet og helse er stort. 80 prosent av alle pasienter ved norske sykehjem er kvinner. Også på kvinners helse i slutten av livsløpet vet vi for lite om.

Det er i stor grad menn som forsker innenfor helsesektoren, kvinnehelse blir bevilget for lite penger og har for lav status. Dette mener AUF er grunnleggende urettferdig og rokker ved prinsippet at alle skal nyte godt av et trygt og forsvarlig helsetilbud.

AUF vil derfor

- Bevilge mer penger til forskning på kvinnehelse
- Bevilge mer penger til å forske kjønn spesifikt på ulike symptomer og behandlinger
- Etablere krav til norske forskningsinstitusjoner om at kvinner skal inkluderes i kliniske studier
- At kvinnehelse og hvordan kjønnsforskjeller påvirker helsearbeidet må inn i alle helseprofesjonsutdanningene
- Økt fokus på informasjon til minoritetskvinner om offentlig helsetilbud
- Når man skal gjennomføre befolkningsundersøkelser og statistikker over helseutfordringer i befolkningene må disse fange opp kjønnsforskjeller
- Opprette egne fagområder for kvinners helse ved de medisinske fakultetene
- Kjønnsspesifikk kompetanse må inn i det psykiske helsevernet
- Lik tilgang på gode helsetjenester ved brystkreftbehandling
- Realisere Kvinnehelseportalen

4.8 Tenner er en del av kroppen

AUF mener det er viktig å sørge for at alle får en god tannbehandling uavhengig av størrelsen på lommeboka. Skal vi få til det må vi utvide velferdsordningene og gjøre tennene til en del av kroppen. Tall fra Statistisk Sentralbyrå viser at så mange som 140 000 nordmenn hvert år velger å la være å dra til tannlegen grunnet dårlig råd. For å sikre at alle får muligheten til en god tannhelse, ønsker AUF å gjøre tannhelse til en del av folketrygden og dermed en del av helsevesenet.

AUF vil:

- At tannhelse skal være en del av folketrygden
- At kjeveortopedisk behandling skal utføres i offentlig regi

5. Samfunn

Vårt mål er et samfunn der det er like muligheter for alle. Der alle skal ha muligheten til å leve frie liv uavhengig av religion, bosted, kjønn og størrelsen på lommeboka. Der ingen ekskluderes eller diskrimineres på grunn av sin bakgrunn, men inkluderes og kommer seg i jobb, skaffer seg bolig og deltar i samfunnet. Der ingen begrenses av nedsatt funksjonsevne, men har lik rett til å delta i arbeidslivet og i samfunnet. Og der ingen begrenses av de tradisjonelle kjønnskategoriene, normer for seksualitet eller negativ sosial kontroll, men hvor alle kan være en del av samfunnet på lik linje.

Kjønnsforskjellene som fremdeles eksisterer i Norge i dag er et resultat av patriarkalske strukturer som har definert kjønnsrollene over alt for lang tid. AUF anerkjenner at det har vært kjempet harde, lange kamper før oss, men kampen er ikke er over.

Historien har lært oss at kjønnsroller og samfunnsstrukturer som har eksistert i flere århundrer ikke vil forsvinne av seg selv. Det kommer til å kreve pågangsmot og politisk vilje. Denne kampen skal AUF lede an i. Vi vil aldri gi oss før vi bryter ut av de begrensende kjønnsrollene- og strukturene som preger dagens samfunn.

Feminismen vår er interseksjonell. Det betyr at vi jobber for å se sammenhengen mellom ulike sosiale kategorier og hvordan de påvirker leve- og livsvilkår. For å nå disse målene må AUF føre en politikk som inkluderer alle og som gir alle muligheten til å leve frie liv.

5.1 Frihet fra seksuell trakassering

AUF mener at seksuell trakassering er en samling av flere bakenforliggende samfunnsmekanismer, og må bli sett på som et tegn på dårlig kultur og dårlige holdninger. AUF krever at både bedrifter og organisasjoner aktivt arbeider mot og tar oppgjør med seksuell trakassering.

Det offentlige må jobbe systematisk mot seksuell trakassering gjennom handlingsplaner. Dette må også skje på et forebyggende nivå, ved å utarbeide gode rutiner på arbeidsplassen og å implementere det i læreplanen på skolen.

Videre mener AUF at Arbeidstilsynet må bli økonomisk styrket, og få muligheten til å øke engasjementet sitt for å følge opp virksomheter hvor de har mottatt bekymringsmeldinger om seksuell trakassering.

AUF ser at sjansen er liten for at saker om seksuell trakassering kommer til behandling i domstolene. For å kunne gi sakene bedre behandling vil vi derfor at Diskrimineringsnemnda, etter forslag fra Likestillings- og diskrimineringsombudet skal håndheve slike saker.

Forskning viser at mennesker med nedsatt funksjonsevne har større statistisk sannsynlighet for å oppleve seksuell trakassering. Det er et kommunalt ansvar å sørge for førstelinjetjenester til alle som opplever overgrep. AUF mener det er svært problematisk at kun et mindretall av landets kommuner har tiltak særskilt tilrettelagt for mennesker med nedsatt funksjonsevne.

AUF håper kampanjen #Metoo har skapt varige endringer i samfunnet. Vi ønsker at ofre for maktmisbruk og seksuell trakassering i større grad vil varsle om det de har opplevd og oppleve å bli trodd på. AUF er tydelig på at maktmisbruk og grenseoverskridende atferd er uakseptabelt, uansett om det er i skolen, organisasjonslivet eller i arbeidslivet.

AUF mener:

- At regjeringen må lage en handlingsplan med konkrete tiltak og nødvendig finansiering mot seksuell trakassering
- At Arbeidstilsynet må bli styrket økonomisk og få et større fokus på seksuell trakassering mot ansatte i bedriftene
- At Diskrimineringsnemnda skal kunne håndtere mindre saker med seksuell trakassering for å senke terskelen
- At bedrifter og organisasjoner utarbeider gode rutiner for saker som handler om seksuell trakassering og at de pålegges å drive holdningsskapende arbeid
- At alle kommuner skal utarbeide handlingsplaner mot seksuell trakassering
- At arbeidet mot seksuell trakassering skal tas inn i HMS-bestemmelsene i arbeidsmiljøloven

5.2 Et trygt samfunn for alle

En forutsetning for deltakelse i et demokratisk samfunn er at alle har like muligheter til å delta uavhengig av forutsetninger. I dag opplever dessverre alt for mange å bli diskriminert og møtt med rasisme og hatytringer i den offentlige debatten. Enda mer alvorlig er det at mange utsettes for hatkriminalitet, overgrepbilder, voldtekt og overgrep. AUF ønsker et trygt samfunn for alle. Vi trenger sosialdemokratisk politikk for å motvirke de ekskluderende strukturene i samfunnet og de kreftene som stadig diskriminerer og stigmatiserer personer i offentlig samfunnsdebatt.

5.2.1 Rasisme, hatprat og hatkriminalitet

Hatprat er tekst, ord, bilder og symboler som blir brukt for å spre hat, trusler og oppfordre til vold mot en person eller gruppe. AUF er bekymret for at hatprat truer ytringsfrihet og deltakelse for minoritetsgrupper spesielt og er et hinder for demokratisk utvikling generelt. AUF vil at terskelen for å anmelde hatprat bør senkes ved at politiet tilgjengeliggjør verktøy for anmeldelse av saker på en enkel måte. Det skal ikke ha noe å si hvor i landet du bor for hvor effektivt politiet forebygger og etterforsker hatkriminalitet. Derfor må også politiet styrkes, og hvert politidistrikt skal ha en egen avdeling som jobber med tematikken.

Alt for mange opplever hatkriminalitet og annen trakasserende oppførsel grunnet legning, kjønn, seksualitet eller funksjonsevne. AUF mener at alle skal få være den de er uten frykt for trusler og vold.

I dag omfatter ikke straffelovens bestemmelse om diskriminering og hatkriminalitet kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk i straffelovbestemmelsene. Vi i AUF vil inkludere dette i straffeloven fordi stadig flere melder fra om hatkrim på grunn av legning eller kjønn. Samtidig ønsker AUF at politidistriktene følger opp Politidirektoratets instruks om å gjennomføre kurs i regi av Rosa Kompetanse. Formålet med dette skal være at politiet får større innsikt og kompetanse om hatkriminalitet i marginaliserte grupper. Dette må også inkludere kompetanse om hatkriminalitet mot personer med nedsatt funksjonsevne.

Ytringsfriheten er en grunnleggende rettighet og en forutsetning for demokrati. Retten til å ytre seg og si sin mening uten innblanding fra myndigheter sikrer deltagelse og meningsmangfold i samfunnet. Sosiale medier har flyttet mange av de tradisjonelle debattarenaene, og senket terskelen for deltagelse, diskusjon og debatt.

Ved at terskelen for deltagelse har blitt senket gjennom sosiale medier, opplever flere hatefulle ytringer, ærekrenkelses og oppfordring til voldshandlinger. Mange mennesker, særlig kvinner og personer med flerkulturell bakgrunn som deltar i offentligheten er særlig utsatt for dette. Det er avgjørende for det offentlige ordskiftet, at slik atferd blir anmeldt og straffeforfulgt. Derfor mener AUF at oppfølgingen av straffelovens paragraf om hatefulle ytringer bør styrkes.

AUF mener selskaper som Facebook, Twitter, Jodel osv. også har et ansvar for det som skrives på deres plattformer og nettverk. AUF ønsker derfor at slike selskaper må på eget initiativ skal fjerne innhold som er åpenbart ulovlig innen en viss periode, og risikerer bøter hvis dette ikke følges. Dette er etter modell fra den tyske «The Network Enforcement Act».

Mange minoritetsungdommer opplever at man oftere enn andre grupper i samfunnet stanses i tilfeldig kontroll. AUF ønsker å utvikle en kvitteringsordning slik at man kan tydeliggjøre eventuelle tilfeller av strukturell diskriminering av grupper i samfunnet.

Kvitteringsordningen kan gjennomføres som en app der man registrerer tilfeldige politikontroller med tidspunkt og sted.

AUF vil:

- At hvert politidistrikt skal ha en avdeling som jobber med hatkriminalitet
- At politiet tilgjengeliggjør metoder for enkelt å anmelde hatprat og hatefulle ytringer
- At kjønnsidentitet og -kjønnsuttrykk omfattes av Straffelovens paragraf for hatkriminalitet
- At politidistriktene følger opp Politidirektoratets instruks om å gjennomføre kurs i regi av Rosa Kompetanse
- Øke strafferammen for hatefulle ytringer og hatkriminalitet
- Gjøre sosiale medie-selskaper ansvarlig for ytringer på deres plattformer, og gjøre det mulig å bøtelegge selskapene når ulovlige ytringer ikke fjernes
- Innføre et kvitteringssystem som skal vise hvor ofte man bli utsatt for kontroller fra politiet

5.2.2 Voldelige og hatorganisasjoner

AUF ser med stor bekymring på den voksende høyrepopulismen i Europa.

Høyrepopulistiske og innvandringsfiendtlige politikere skaper i stadig større grad fiendebilder av innvandrere, jøder og muslimer og som en antirasistisk organisasjon vil AUF lede an kampen for et samfunn for alle.

AUF er svært kritisk til at personer og organisasjoner som sprer frykt og hat mot minoriteter, kvinner og sosialdemokrater mottar finansiering via statsbudsjettet, og vil fjerne bidrag til organisasjoner som aktivt fremmer skiller mellom folk.

AUF ønsker også et sterkere vern av spesielt utsatte grupper i samfunnsdebatten, og vil at arbeide for å straffeforfølge personer som sprer trusler på internett prioriteres. Som et ledd i kampen mot den gryende høyreekstremismen i Europa, vil AUF også støtte arbeidet med å beskytte grupper som mottar hets og trusler fra ytterliggående grupperinger. AUF ønsker derfor et forbud mot demonstrasjoner i regi av voldelige organisasjoner. AUF setter minoritetspersoner og andre særlig utsatte gruppers frihet fra hets foran ekstremistiske grupperingers rett til å spre hat og frykt

i befolkningen.

AUF vil:

- Frata organisasjoner som Human Rights Service og andre organisasjoner som aktivt fremmer diskriminering statsstøtten
- Jobbe hardere for å straffeforfølge personer som ytrer politiske hatytringer på Internett
- At fornektelse av handlinger som er ansett av en internasjonal rett som folkemord omfattes av straffelovens paragraf for hatkriminalitet
- Kriminalisere kjøp, salg og bruk av diskriminerende og hatefulle symboler og gjenstander
- Sørge for at terrorangrepet 22. juli og høyreekstremisme som politisk strømning blir viet en betydelig andel i pensum i samfunnsfagene i grunnskolen og videregående

5.2.3 Kampen for å forhindre voldtekt og overgrep

Hvert år anslås det at mellom 8000 og 16.000 kvinner blir utsatt for voldtekt eller voldtektsforsøk i Norge. 1 av 10 menn har blitt utsatt for en form for overgrep i løpet av livet. Til tross for disse dystre tallene, er det bare en brøkdel av voldtekter som ender i anmeldelse, og kun 1% av voldtektsanmeldelsene ender i felle dom.

FNs Kvinnekomité og Amnesty har i flere år kritisert norske myndigheter for mangelfull innsats for å forebygge, etterforske og straffe voldtekt. Det er flere tiltak som må til for å sørge for flere domfellelser. En sentral innvending er at den norske voldtektsbestemmelsen i straffeloven ikke er i overensstemmelse med internasjonale menneskerettighetsstandarder som pålegger staten å kriminalisere ufrivillig seksuell omgang.

Sex uten oppriktig samtykke er voldtekt. AUF mener straffelovbestemmelsen må endres slik at den definerer at all seksuell kontakt skal være frivillig. På den måten kan norsk lovgivning bedre ivareta rettssikkerheten for voldtekts ofre.

En annen er å styrke politiets voldtektsarbeid- og etterforskning ved å styrke Kripós' voldtektsgruppe, og sørge for at ekspertgruppen involveres i alle saker.

Partnerdrap utgjør nesten en tredel av alle drap, og Norge ligger høyere enn sammenlignbare land i antallet. Forskning viser at muligheten til å stanse vold og drap har vært til stede i 7 av 10 partnerdrap, ved at det har vært kjente voldsepisoder i forkant. I dag er alle norske kommuner er lovpålagt å tilby menn og kvinner et krisesentertilbud. Imidlertid er dette

tilbudet til ofre for vold, og ikke for voldsutøveren. AUF vil sørge for krisesentertilbud også for utøvere av vold.

AUF mener ordningen med omvendt voldsalarm bør være hovedregelen, slik at det er voldsutøveren er den som får begrenset sin bevegelsesfrihet. Flere kommuner har satt ned egne voldssteam innen barnevernet med spisskompetanse i redusering og håndtering av vold i nære relasjoner, og spesielt vold mot barn. AUF vil at alle kommuner skal ha slike voldssteam.

Overgrepbilder, også omtalt som hevnporno, er å offentliggjøre eller dele private bilder og filmer av seksuell karakter av andre uten tillatelse. Det er en relativt ny form for kriminalitet, men som har eksplodert i omfang.

Overgrepbilder som enten er stjålet eller delt uten samtykke utgjør et digitalt overgrep, og etterforskning av slike bilder bør prioriteres av politiet. Alle politidistrikt bør ha ressurspersoner på digital etterforskning, slik at de har kapasitet og kompetanse til å etterforske og straffeforfølge de som stjeler, deler og viderebringer slike overgrepbilder. AUF mener maksimumsstraffen for deling av overgrepbilder i dag er for lav, og derfor ønsker vi å øke strafferamma.

I Norge kan personer dømt for, eller som frykter å begå overgrep mot barn få gratis behandling.

Ventelistene er imidlertid svært lange og i 2015 stod 40 personer i kø. Flere psykologer har uttalt at de har sett tilfeller hvor mennesker i behandlingsskø har begått overgrep mot barn. Et godt og effektivt behandlingstilbud for de aktuelle kandidatene kan utgjøre en stor forskjell i spørsmålet om det begås nye overgrep mot barn eller ikke, og bør derfor prioriteres. Dette behandlingstilbudet er kun tilgjengelig i Oslo, og har svært begrenset kapasitet. Derfor ønsker AUF å bedre behandlingstilbudet ved blant annet å ha et landsdekkende tilbud samt jobbe for å utarbeide lavterskeltilbud som en hjelpetelefon.

Ventelistene er imidlertid svært lange og i 2015 stod 40 personer i kø. Flere psykologer har uttalt at de har sett tilfeller hvor mennesker i behandlingsskø har begått overgrep mot barn. Et godt og effektivt behandlingstilbud for de aktuelle kandidatene kan utgjøre en stor forskjell i spørsmålet om det begås nye overgrep mot barn eller ikke, og bør derfor prioriteres. Dette behandlingstilbudet er kun tilgjengelig i Oslo, og har svært begrenset kapasitet. Derfor ønsker AUF å bedre behandlingstilbudet ved å ha et landsdekkende tilbud for pedofile og hebefile samt jobbe for å utarbeide lavterskeltilbud som en hjelpetelefon.

AUF vil:

- At straffeloven bør endres slik at loven definerer at all seksuell kontakt skal være frivillig
- Endre lovverket til at personen avbildet i seksuell karakter har rettigheter på bildet og derfor kan be om at bildene blir slettet, selv om bildene kun er privat oppbevart
- At antallet døgnåpne voldtektsmottak økes og at det sørges for god geografisk spredning i landet
- At alle ansatte som møter voldsutsatte har kompetanse på kjønnsnsmakt, LHBTI, funksjonsevne og antirasisme
- Øke budsjettene til krisesentrene
- Sørg for krisesentre også for utøvere av vold
- Styrke behandlings- og kompetansesentre på vold
- Utvikle handlingsplaner mot voldtekt i alle landets kommuner
- Arbeide for voldsteam i alle kommuner
- Intensivere holdningsskapende arbeid mot seksuell trakassering og overgrep
- Styrke politiets etterforskning av voldtekt, seksuelle overgrep og vold i nære relasjoner
- Styrke KRIPOS sin voldtektsgruppe
- Gjøre omvendt voldsalarm til hovedregelen
- At strafferammen for overgrepssbilder økes
- Øke støtten til tjenester som slettmeg.no
- Innføre gratis behandling for alle som har begått eller frykter at de vil begå overgrep
- Tilby frivillig hormonell behandling ved norske sykehus
- Styrke behandlingstilbudet for mennesker som ikke har begått, men frykter de vil begå overgrep mot barn
- Opprette en hjelpetelefon og anonym chattetjeneste for mennesker som er i faresonen for å begå overgrep
- At krisesenteret gjøres lettere tilgjengelig for alle
- Styrke menns tilbud i krisesenteret gjennom at det må bli flere døgnplasser og bedre tilrettelegging for menn som kommer til krisesenter med barn
- Arbeide for økte midler til etterforskning av voldtektssaker og vold i nære relasjoner

5.3 Forbud mot kjøp av sex

Det norske forbudet mot kjøp av seksuelle tjenester har vært en reform for å skape frihet for mennesker som har vært utsatt for menneskehandel, trafficking og annen organisert kriminalitet. Mennesker er ikke varer som skal bli solgt. Prostitusjon er en av de industriene

på verdensbasis som tjener mest penger. Mye av industrien drives gjennom organisert kriminalitet og mange av de prostituerte er smuglet inn i landet gjennom menneskehandel og trafficking. Bakgrunnen for at mennesker, spesielt kvinner, havner inn i prostitusjon kan være mange. Men de største årsakene er ofte tvang, trusler, fattigdom, rusavhengighet, menneskehandel og trafficking. Prostitusjon er en utnyttelse av kvinner i sårbare situasjoner.

AUF ønsker at kjøp av sex fremdeles skal være ulovlig, og at mennesker som i dag selger seksuelle tjenester eller som er ofre for trafficking må få gode muligheter til å komme seg ut av miljøet. AUF ønsker å gi ofre for trafficking og menneskehandel oppholdstillatelse, slik at de skal kunne ha andre muligheter til inntekt. Norsk politi og helsevesen må samarbeide for å sikre gode exit-programmer for denne gruppen. Samtidig mener vi at oppfølgingen av dem som kjøper sex, men ønsker å slutte må bli bedre.

AUF vil:

- At kjøp av sex og formidling av salg av sex skal være ulovlig i Norge
- Gjennomgå håndhevelsen av lovverk knyttet til sexkjøp og hallikvirksomhet for å sikre en god praktisering
- Ha en nasjonal handlingsplan mot kjøp av sex
- At ofre for menneskehandel og trafficking skal få oppholdstillatelse slik det er nedfelt i Palermoprotokollen
- Styrke exit-programmer for de som selger sex
- Sikre et tilgjengelig, lavterskel og godt helsetilbud for de som selger sex
- Bevilge mer penger til hjelpetiltak for de som selger sex og sikret en forutsigbar økonomi for disse tiltakene
- Politiet må styrke kunnskapen og kompetansen sin om selgere av sex
- Opprette et nasjonalt kunnskap- og ressurscenter om sexkjøp og menneskehandel for seksuelle formål
- Jobbe for et internasjonalt forbud mot sexkjøp
- Gi et tilbud til mennesker som ønsker å slutte å kjøpe sex
- Sikre et bedre kunnskapsgrunnlag om kjøp av sex

5.4 Stopp pornokulturen

5.4.1 Strippeklubber

AUF mener at alle kvinner har rett til å leve fritt fra undertrykkelse og objektivering av kroppen sin. Kjøp og salg av menneskekroppen, uavhengig av form, er AUF sterkt kritiske til. Etter at sexkjøpsloven ble innført i Norge har sårbare kvinners rettigheter blitt styrket og

holdningene til sexkjøp i samfunnet har endret seg. Samtidig har deler av prostitusjonsmiljøet flyttet seg over til strippeklubbene. I flere tilfeller fungerer strippeklubber også som bordell. Det er også avdekket tilfeller av sammenheng mellom strippeklubber, prostitusjon, menneskehandel og trafficking. AUF mener det er på tide at man går inn for et nasjonalt forbud mot strippeklubber, slik det har blitt gjort blant annet på Island.

AUF erkjenner at et nasjonalt forbud mot stripping kan være vanskelig å få politisk flertall for med det første. På kort sikt vil derfor en viktig del av kampen mot strippeklubbene foregå i kommunene. Norske kommuner bør ikke gi skjenkebevilgning til strippeklubbene og de som allerede har bevilgning bør fratas denne.

Vi ønsker et samfunn fritt for objektifisering av kvinnekroppen, fritt for menneskehandel, fritt for trafficking og fritt for prostitusjon. Et viktig steg i den retningen er å forby strippeklubber.

AUF vil:

- Innføre et nasjonalt forbud mot strippeklubber
- Norske kommuner bør få hjemmel til å nekte strippeklubber skjenkebevilgning

5.5 Seksualitets- og kjønns mangfold

AUFs idealsamfunn er et Norge der alle har mulighet til å være den man er og velger å være uavhengig av kjønn, legning, seksuell identitet og funksjonsevne. Alt for mange opplever diskriminering, mobbing og annen hatkriminalitet på grunn av identiteten sin. Det er ikke akseptabelt. AUF ønsker derfor en politikk for LHBTI personer som sikrer trygghet, som hever kompetansenivået for å fjerne fordommer og for at de som opplever en kjønnsdysfori eller kjønnsinkongruens får en verdig behandling hvis det er ønskelig.

5.5.1 Friheten til å være seg selv uavhengig av kjønnsidentitet

AUF mener at det finnes et større kjønns mangfold en de tradisjonelle kjønnskategoriene kvinne/mann. Et større mangfold av kjønn og identiteter krever også en ny politikk der alle former for kjønn er likeverdige og skal være likestilte.

I dag vises kun de tradisjonelle kjønnene i personnummeret, pass og andre steder der kjønn tradisjonelt vises. Dette ekskluderer mange som verken føler seg som føler at de ikke passer inn i disse kjønnskategoriene. Derfor vil AUF innføre en tredje kjønnskategori «X» i alle offisielle ID dokumenter og liknende. AUF ønsker også å tilpasse alle offentlige institusjoner

slik at det blir utformet for de som ikke definerer seg innenfor dagens tokjønnsmodell. Dette kan gjøres ved at alle offentlige toaletter blir kjønnsnøytrale og at det utformes et regelverk for garderober og toaletter i arbeidslivet, på skolen og asylmottak som er utformet for alle kjønn. AUF ønsker også kjønnsnøytrale pronomener i Grunnloven for å ta hensyn til nettopp dette kjønns mangfoldet.

AUF ønsker bedre vilkår for transpersoner. I Norge i dag er det for vanskelig å få tilgang til helsetjeneste for transpersoner. Rikshospitalet i Oslo i dag er de eneste som kan tilby hjelp til kjønnsbekreftende behandling i det offentlige helsevesenet. Dette gjør at ventelistene er for lange og at terskelen for operasjon blir høy. Derfor ønsker AUF at alle som har behov og ønsker kjønnsbekreftende behandling skal få tilgang på dette og at behandlingen skal kunne skje på hvert helseforetak, samtidig som vi fortsetter å beholde og videreutvikle kompetansen Rikshospitalet har. Et annet problem er at Rikshospitalet også utgjør den eneste klageinstans. AUF mener derfor at det må finnes en objektiv klageinstans.

AUF vil at Norge skal være et ledende land på forskning rundt transpersoners helse. Vi må utdanne helsepersonell med høy kompetanse på dette feltet, for å sørge for at kompetansen og muligheten for hjelp blir lik landet rundt. AUF mener også at det er viktig at barn som i tidlig alder opplever kjønnsdysfori bør ha mulighet til å gjennomgå kjønnsbekreftende behandling tidligere enn de har i dag.

2-4% av Norges befolkning anslås å bli født som interkjønn. Dette er en kjønnskaraktistika som verken samsvarer med kriteriene for jente eller gutt. De som blir født med interkjønntilstanden blir som regel operert som jente. Denne operasjonen kan få store konsekvenser for en persons seksualitet og kjønnsidentitet i senere alder. Derfor ønsker AUF at de som blir født som interkjønn skal ha ansvar for egen kjønnsidentitet, og ha bestemmelsesrett på om de vil operere seg eller eventuelt forbli i interkjønntilstanden.

AUF vil:

- Innføre et tredje kjønnsalternativ i alle ID- dokumenter
- At aldersgrensen for bytting av juridisk kjønn og kravet om diagnose oppheves
- At alle offentlige toaletter skal være kjønnsnøytrale
- Gjennomgå et regelverk for alle offentlige garderober og toaletter for å forbedre situasjonen til de som ikke passer inn i tokjønnsmodellen
- Endre Grunnloven slik at den blir kjønnsnøytral
- Gjøre det lettere for transpersoner å få tilgang til hormonbehandling, pubertetsblokkerende midler, stemmeterapi, og kirurgi

- At helseforetakene skal tilby disse tjenestene med krav om at behandlingen har god kvalitet
- At det skal gis mer penger til forskning på behandlingsmetoder for transpersoner
- At interkjønn-tilstander ikke skal bli behandlet kirurgisk før individet selv velger å gjennomføre behandlingen, med mindre det er helsemessig helt nødvendig
- At det opprettes en klageinstans utenfor NBTS for de som har fått avslag på søknad om behandling av kjønnsdysfori
- At all behandling av kjønnsdysfori skal baseres på en forståelse av kjønn som mangfold
- At all behandling av kjønnsinkongruens skal være basert på informert samtykke og at samtaleterapi skal inngå i en utredningsfase
- Sørge for flere lavterskeltilbud, som helsestasjon for ungdom, med kompetanse for transpersoner flere steder i landet

5.5.2 Kompetanseheving for mindre fordommer

Skjellsord knyttet til homofili er av de vanligste fornærmelsene i norsk skolegårder og generelt i det norske samfunnet. Dette kommer blant annet av mangel på kunnskap og for lite bevisstgjøring om personer med en annen legning. AUF vil derfor gjennomføre en generell kompetanseheving rundt LHBTI for å minske fordommene.

Dagens samfunn er preget av mangelfull læring rundt seksualitet, legning og kjønns mangfold. Derfor ønsker AUF at alle ansatte i oppvekst og helsesektoren skal få et tilsvarende tilbud som Rosa kompetanse om kjønns- og seksualitets mangfold. Dette er et tilbud i regi av FRI med formål om å skolere ansatte i temaer rundt LHBTI.

AUF ønsker også en bedre seksualitetsundervisning med større fokus på grensesetting, på at det finnes flere kjønn enn mann/kvinne og at det finnes et mangfold av seksuelle legninger med ulikt behov. Dette vil være med å øke kunnskapen rundt seksuelle minoriteter og vil skape større forståelse. Vi ønsker også et forutsigbart tilskudd til organisasjoner som jobber med å øke kunnskapen rundt dette temaet.

Høyre og FrP- regjeringen har lagt frem en handlingsplan mot diskriminering på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk. AUF mener at denne handlingsplanen ikke følges godt nok opp økonomisk og legger til grunn som en forutsetning i fremtida at alle handlingsplaner i fremtida har tilstrekkelig økonomisk støtte. Flere kommuner har utarbeidet sine egne handlingsplaner rundt LHBTI. AUF oppfordrer at flere kommuner skal lage egne handlingsplaner rundt dette temaet.

AUF vil:

- Sørge for et forutsigbart tilskudd til organisasjoner som jobber for å øke kunnskapen rundt kjønn- og seksualitetsmangfold som for eksempel FRI og Skeiv verden
- At alle ansatte i oppvekst og helsesektoren skal få et tilsvarende tilbud som Rosa kompetanse om kjønns- og seksualitetsmangfold
- Styrke og endre seksualitetsundervisningen så den får større fokus på seksuelle og kjønnsmessige minoriteter
- Oppfordre alle kommuner til å lage handlingsplaner rundt LHBTI
- At alle handlingsplaner om LHBTI har tilstrekkelig med finansiering
- At LHBTI-personers levekår i større grad skal inkluderes i ungdataundersøkelser og lignende levekårsundersøkelser

5.5.3 Seksuelle og kjønnsmessige minoriteter i kulturelle minoritetssamfunn

Mange opplever å bli dobbeltdiskriminert fordi de både er en kulturell minoritet samt en kjønnsmessig eller seksuell minoritet. Disse personene opplever særskilte utfordringer der de blir diskriminert dobbelt så mange ganger.

Veldig mange som kommer fra andre kulturer fra andre steder i verden har ikke det samme synet og erfaringene om LHBTI som Norge har. Derfor ønsker AUF at kunnskap om LHBTI-personer skal inn i introduksjonsprogrammet.

Fordommene og skepsisen rettet mot LHBTI- personer er gjerne ekstra sterke i mindre bygdesamfunn. Eksempler på dette finner man i behandlingen av homofile i samiske miljøer eller selvmordsstatistikken blant homofile i minoritetsmiljøer. AUF vil derfor ha et spesielt fokus på rettighetene til LHBTI-personer i minoritetsmiljøer.

AUF ønsker også bedre vern rundt kjønnsmessige og seksualitetsminoriteter på asylmottak. Mange asylsøkere velger å skjule legningen deres på asylmottaket på grunn av redsel og fare for vold. Dette fører til at personen påføres stor skam, som igjen kan endre deres forklaring på asylintervjuet. AUF ønsker at LHBTI-personer og andre grupper som påføres skam og hemmelighold for sin identitet og erfaringer gis tilstrekkelig tid til å føle seg trygge. Det er svært viktig å bedre transpersoners rettigheter på asylmottak. I dag kan kun de som har fått innvilget opphold motta medisiner og behandling. AUF mener dette har svært uheldige konsekvenser for transpersoner uten oppholdstillatelse, og går ut over deres psykiske og

fysiske helse. Derfor mener vi at alle skal ha rett til å motta behandling og medisiner ved ankomst på mottak.

AUF mener også asyLintervju-spørsmålene må forbedres og oppdateres. I dag er den preget av stereotyper, og mange LHBTI-flyktninger blir ikke trodd på når de svarer på spørsmål vedrørende deres legning. AUF mener UDI må styrke kunnskapen sin innenfor dette feltet. Samtidig er det store problemer knyttet til regelverket rundt familiegjenforening når det gjelder LHBTI personer. Dagens regelverk innehar krav om giftemål, felles barn eller samboerskap. Dette er svært vanskelig for veldig mange flyktninger som flykter på grunn av deres kjønnsidentitet og legning. I flere av hjemlandene er homofili, likekjønnet samboerskap og likekjønnet ekteskap forbudt. AUF mener det skal brukes skjønn i vurdering og vedtak om familiegjenforening for LHBTI-personer.

AUF ønsker at FNs flyktningkonvensjon oppdateres, slik at den omfatter flere grupper som er på flukt i dag, herunder LHBTI-personer. Vi vil at Norge skal bevilge mer penger til nasjonale og internasjonale organisasjoner som jobber for å bedre LHBT-rettigheter.

AUF vil:

- Innføre kunnskap om LHBTI- personer skal inn i introduksjonsprogrammet
- At FNs flyktningkonvensjon oppdateres, slik at den omfatter flere grupper som er på flukt i dag
- Ansatte som jobber med bosetting og inkludering av flyktninger skal få økt kompetanse i å jobbe med LHBTI-flyktninger
- At Norge bevilger mer penger til organisasjoner som jobber for å bedre LHBT-rettigheter
- Gjennomføre kursing med formål om å styrke UDI sin kunnskap om LHBTI flyktninger
- At transpersoner som har flyktet til Norge skal få tilgang til oppfølging og medisiner ved ankomst på mottak
- At det må vises skjønn i regelverket om familiegjenforening så det tilpasses de som flyktet hit på LHBTI grunnlag
- At statsstøtten til trossamfunn som diskriminerer eller oppfordrer til diskriminering mot LHBTI- personer skal fjernes

5.6 Et oppgjør med skjønnhetstyranniet

Dagens unge blir eksponert for ytre påvirkning på en daglig basis. Dårlig selvfølelse er en milliardindustri for bedrifter som selger produkter som lover å løse alle usikre ungdommers problemer. Uetisk reklame i kombinasjon med sosiale medier skaper krysspress og komplekse utfordringer.

I normene for skjult reklame, vedtatt av Norsk Presseforbund i 2015, står det blant annet følgende: «Det skal være åpenbart for publikum hva som er kommersielt innhold» og i forskrift om markedsføring av kosmetiske inngrep står det: «Ungdom har større behov for beskyttelse enn voksne, og markedsføring rettet mot denne gruppen krever derfor større grad av varsomhet enn markedsføring generelt.»

Dette er formuleringer som åpenbart ikke blir håndhevet strengt nok. AUF mener retusjert reklame bør forbys, og at retusjert reklame skal merkes fram til forbud er på plass.

Markedsføring fra influencere i sosiale medier, har skapt nye utfordringer for markedsføringslovgivningen. Alt for få er sitt ansvar bevisst med hensyn til reklame for blant annet kosmetiske inngrep. AUF mener det bør bli ulovlig å markedsføre kosmetisk kirurgi, og at Vær Varsom-plakaten for bloggere og influencere bør etterfølges.

Unge eksponeres også for ensidige utseendeidealer også for de mest intime kroppsdelene, både fra pornobransjen og internett generelt. I følge undersøkelser har så mye som én av åtte kvinner vurdert intimkirurgi. Som et resultat tilbyr stadig flere klinikker kosmetisk operasjon av kvinnelig kjønnsorgan noe AUF er kritiske til.

Forbrukertilsynet har ansvar for å føre tilsyn med at bloggere følger loven. AUF mener det bør føres tilsyn oftere, særlig med bloggere med et ungt publikum, og at det bør ilegges strengere bøter for brudd.

AUF vil:

- At retusjert reklame skal forbys
- At kravene om etisk markedsføring mot unge håndheves strengere
- At all reklame skal tydelig merkes som det
- At markedsføring av kosmetisk kirurgi forbys
- Sette en aldersgrense på 18 år for kosmetisk intimkirurgi

5.7 Kvinner i kulturen

Populærkulturen er fremdeles kraftig patriarkalsk, med en stor mangel på gode kvinnelige rollemodeller. Dette er med å definere barns oppfatning av kjønn og hvilke forventninger som følger med sitt kjønn. Også i grunnskolen ser man at kjønnsrollene blir forsterket. Ofte viderefører lærerne de underbevisste forventningene til kjønn de selv har lært gjennom å forskuttere på barnas interesser, evner og drømmer. AUF mener at om man skal oppnå reell likestilling mellom kjønnene er man nødt til å ta tak i de dyptliggende samfunnsstrukturene som legger føringer for barns valg.

Disse kjønnsrollene lever også i beste velgående på internett og i populærkulturen. Den internasjonale filmindustrien er vært svært mannsdominert, både foran og bak kamera. Selv om man har sett en industri som har blitt mer bevisst egne problemer, er det ingen tvil om at det fremdeles er langt igjen før man er i mål. Sterke kvinnelige karakterer, som ikke bare brukes for å gi en mannlig karakter emosjonell dybde har vært og er fremdeles en mangelvare. AUF mener derfor at man bør innføre Bechdel- merking på alle filmer solgt i Norge og at det stilles krav om 40 % kvinneandel både foran og bak kamera for å kunne motta statlig produksjonsstøtte. Det er naturlig at populærkulturen gjenspeiler det samfunnet den er en del av.

AUF vil:

- Innføre Bechdel- merking på alle norske streamingtjenester og på alle filmer som blir vist og solgt i Norge
- Stille krav om minst 40 % av et kjønn i ledende posisjoner foran og bak kamera i filmbransjen for å kunne motta statlig produksjonsstøtte
- At norske filmer og andre medier skal gjenspeile samfunnets mangfold
- Prioritere å gi statlig støtte til forfattere som skriver biografier om kvinner

5.8 Kjernefamilien i endring

Grunnlaget for et mer likestilt samfunn starter allerede i barneårene. Mange barn blir fra ung alder eksponert for klare kjønnsroller, både i hjemmet, i barnehage og skole i tillegg til på fritiden. I barnehagen er det en klar overvekt av kvinnelige ansatte og i hjemmet er det fremdeles slik at mødre tar ut størst del av foreldrepermisjonen, og gjør det meste av husarbeidet.

Foreldrene har enorm påvirkning på sine barn, dette gjelder også i utformingen av kjønnsroller. Det er fremdeles slik at mor bruker klart mest tid med barnet i dets første år og

at far ofte velger jobb foran pappapermisjon. Slike strukturer legger føringer for hvordan barnet opplever foreldrerollene og setter premisset for hvilken rolle barnet selv føler den må utfylle, knyttet til sitt eget kjønn. AUF mener at todeling av foreldrepermisjonen er et steg i riktig retning, men det må mer til for å komme dette problemet til livs. Foreldre og andre autoritetspersoner må bli mer bevisste på sine egne kjønnsstereotyper og flere menn må inn i barnehagen og skolen.

De tradisjonelle familiemønstrene er endret, og mange flere barn lever i utradisjonelle familiekonstellasjoner enn tidligere. Alle barn og unge skal ha rett på en trygg hverdag og få sine rettigheter oppfylt, samtidig som barns beste alltid må være viktigst. AUF ønsker derfor at barn som har flere enn to omsorgspersoner også skal kunne ha flere enn to juridiske foreldre.

AUF finner det problematisk at likekjønnede par ikke har de samme rettighetene til å få barn som ulikekjønnede par, og derfor er det viktig at Norge arbeider i aktuelle internasjonale fora for å fremme likekjønnede pars rettigheter ved i dette tilfellet arbeide for at den internasjonale adopsjonsordningen styrkes slik at likekjønnede par enklere kan adoptere. I tillegg må Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat), som har det statlige ansvaret for adopsjonsordningen i Norge, inngå flere adopsjonsavtaler med adopsjonsorganisasjoner i land hvor likekjønnede par får muligheten til å adoptere.

AUF vil:

- At foreldrepermisjonen skal todeles og at pappaen også skal ha selvstendig opptjeningsrett
- Vurdere muligheten for at et barn som har flere enn to omsorgspersoner også kan ha flere enn to juridiske foreldre, av hensyn til barnets beste
- Styrke den internasjonale adopsjonsordningen slik at enslige, ugifte par og likekjønnede par lettere kan adoptere
- At Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat) skal inngå flere avtaler med anerkjente adopsjonsorganisasjoner i land hvor likekjønnede par har lov å adoptere

5.9 Utjevne sosiale forskjeller

AUF mener det bør være en selvfølge at alle får grunnleggende rettigheter som helsehjelp og utdanning, samtidig som vi også må gi alle muligheter til å leve de livene de ønsker. Gjennom et sterkt fellesskap og gode fellesskapsløsninger kan vi utvikle samfunnet og utjevne de økonomiske og sosiale ulikhetene som eksisterer i dag.

AUF mener det er et viktig prinsipp at vi har universelle ordninger i velferdsstaten, og som alle får ta del av uavhengig av økonomi. Barnetrygden er en slik ordning og har vært et viktig redskap for å minske barnefattigdommen. Barnetrygden har i falt i verdi de siste årene samtidig som fattigdommen har økt. Derfor mener vi at barnetrygden trenger en generell økning, og at den derfor skal doubles.

En liten andel av befolkningen benytter seg i dag av muligheten til å ta ut kontantstøtte, i stedet for å ha barnet i barnehagen. AUF mener kontantstøtten er inkluderings hemmende, da kontantstøtten brukes mest av kvinner, og særlig minoritetskvinner. AUF mener at alle bør tilbake i arbeid eller i samfunnet etter fødsel og at barnehagen bør benyttes. Derfor er det viktig at det bygges flere barnehageplasser, samtidig som kontantstøtten fjernes for å sikre en fortsatt høy andel barn i barnehagen.

AUF vil:

- Doble barnetrygden for alle
- At alle familier får velge hvilken av de foresatte som skal få utbetalt barnetrygden, og ikke at den automatisk går til mor som i dag
- At Svalbard- og Finnmarkstillegget i barnetrygden gjeninnføres
- Avvikle kontantstøtten, og kanalisere frigjorte midler til å finansiere gratis kjernetid og lavere makspris
- Øke tillegget for enslige forsørgere
- At barnetrygden skal indeksreguleres

5.10 Frihet fra negativ sosial kontroll

Negativ sosial kontroll defineres som ulike former for oppsyn, press, trusler og tvang som utøves for å sikre at enkeltpersoner lever i tråd med familiens eller gruppens normer. Kontrollen kjennetegnes ved at den er systematisk og kan bryte med den enkeltes rettigheter i henhold til blant annet barnekonvensjonen og norsk lov. Både det å ikke få lov til å være med venner på fritiden til at en ikke får bestemme hvem en skal gifte seg med er eksempler på negativ sosial kontroll.

Det er viktig å poengtere at negativ sosial kontroll rammer alle kjønn, alle aldre og alle etniske grupper. Kollektivorienterte familier er ikke et innvandrerenomen, og desto viktigere er det for AUF at de overordna løsningene handler om å sikre og styrke de universelle

ordningene. Det betyr at ordningene og institusjonene, spesielt i primærtjenestene, blir reelt inkluderende, mangfoldstilpasset og likeverdige.

Skolens demokratiske samfunnsoppdrag er underkommunisert i den norske utdanningsdiskursen, til tross for at mange av løsningene og nøkkelpersonene for å forebygge og hjelpe til ved tilfeller av negativ sosial kontroll finnes i skolen. Mangfolds- og flerkulturell kompetanse må sikres når eksisterende og nye yrkesgrupper innføres i skolen, og koblingene og samordningen må styrkes for å etablere et enda bedre og sterkere lag rundt læreren. Disse yrkesgruppene gjelder blant annet skolehelsetjenesten, rådgivere, NAV-veiledere og minoritetsrådgivere. Alle disse gruppene har en spesialfunksjon i skolen, og vil være relevante kontaktpunkter ungdom som opplever negativ sosial kontroll kontakter. AUF mener alle ansatte på skolen har et ansvar for å forebygge og jobbe mot negativ sosial kontroll, og derfor må minoritetsrådgivernes funksjon også være en underviser av skolens ansatte.

Siden innføringen av forsøksordningen i 2008 har minoritetsrådgivere jobbet i prosjektstillinger på enkelte skoler i Norge med høy andel elever med minoritetsbakgrunn. Per 2017 jobbet det minoritetsrådgivere på 19 skoler fordelt på 6 fylker: Oslo, Akershus, Vest-Agder, Sør-Trøndelag og Buskerud. AUF mener denne ordningen må styrkes betraktelig, men det som et supplement til den eksisterende rådgivningstjenesten.

Økt mangfolds- og flerkulturell kompetanse må sørges for alle ansatte i skolen, da kritikken av minoritetsrådgivningsordningen har vært at elever føler seg segregert ved at de har egne rådgivere på grunn av deres etnisitet. Integrerings- og Mangfolds direktoratet (IMDI) foreslår å bytte navn på yrkestittelen, noe AUF mener er nødvendig å gjøre for å redusere elevenes følelse av diskriminering.

Det er skrevet i FNs bærekrafts mål at vi innen 2030 skal få slutt på barneekteskap. Det er problematisk at mange barn i dag oppleves å giftes bort ofte mot deres vilje. Derfor ønsker AUF å forby barneekteskap. For AUF er det også et grunnleggende prinsipp at alle ekteskap skal inngås frivillig, derfor ønsker vi å forby arrangert ekteskap og tvangsekteskap i Norge.

AUF vil:

- At alle fylker skal ha tverrfaglige team hvor samtlige teammedlemmer har minoritetskompetanse innenfor deres fagfelt. Dette teamet skal være tilgjengelig for alle kommuner innad fylket
- Styrke flerkulturell og integreringsfaglig kunnskap blant alle ansatte i skolen

- At de ansatte i skolen må ha kompetanse til å vite hvilke varselsignaler de skal se etter, og de trenger trygghet til å handle
- Styrke minoritets-rådgivningstjenesten ved å inkorporere tjenesten i Kunnskapsdepartementet
- At stillingstittelen “minoritetsrådgiver” skal endres til “rådgiver med minoritetskompetanse”
- Det dialogbaserte samarbeidet mellom skole og hjem skal styrkes
- At helsestasjons- og skolehelsetjenesten skal få økt mangfolds- og flerkulturell kompetanse for å ha kompetanse til å identifisere og håndtere negativ sosial kontroll
- Kartlegge negativ sosial kontroll gjennom elev- og Ungdata-undersøkelser
- Forby barneekteskap
- Forby arrangerte ekteskap og tvangsekteskap

5.11 Bedre rettigheter for personer med nedsatt funksjonsevne

I Norge lever det ca. 600 000 personer med ulike typer funksjonsnedsettelse. Noen av disse har behov for ekstra oppfølging for å kunne leve de livene de ønsker. Gjennom FNs konvensjon om rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne har Norge forpliktet seg til å legge til rette for og gi personer med funksjonsnedsettelser samme tilgang til kulturelle, sosiale, økonomiske og fysiske omgivelser som alle andre. Enten det er i form av enkel tilrettelegging på jobb eller mer omfattende støtteordninger, mener AUF det er velferdsstatens oppgave å gi disse menneskene muligheten til å leve fullverdige liv.

I 2015 ble retten til brukerstyrt personlig assistanse (BPA) lovfestet for personer med behov for over 25 timer i uken over 2 år. Dette burde i utgangspunktet resultert i at et langt større antall personer fikk denne rettigheten, men dette har ikke skjedd. De 300 millionene som fulgte med lovfestingen var ikke øremerkede og kommunene har derfor prioritert andre poster på kommunebudsjettet.

BPA er blant de aller viktigste ordningene for å kunne gi mennesker som har behov for fysisk assistanse, muligheten til å leve aktive og engasjerte liv. Derfor er det viktig at denne ordningen styrkes, bl.a. gjennom øremerking av de nødvendige midlene og et tydeligere regelverk som hindrer kommunene fra å finne smutthull i rettigheten.

At Norge har sluttet seg til FNs konvensjon om rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne betyr også at alle kulturelle, sosiale og fysiske tilbud skal være tilgjengelige for personer med bevegelseshemninger. Det har blitt gjort mye bra for den generelle

tilgjengeligheten de siste årene gjennom satsingen på universell utforming. Likevel ser man at det fremdeles gjenstår mye, spesielt innen transport. I NTP for 2018- 2029 er universell utforming redusert fra et hovedmål til et delmål. Kun et fåtall av norske togstasjoner er universelt utformet og bare rundt 30% av dem er tilgjengelige. Retten til fri bevegelse for alle kan ikke nedprioriteres og det må settes en endelig frist for universell utforming av kollektivtransporten i Norge.

AUF vil:

- At BPA- ordninga rettighetsfestes for alle under 30 år, uavhengig av assistansebehov
- Øremerke midlene knyttet til BPA-ordninga
- Ha et tydeligere, statlig regelverk rundt BPA- ordninga, for å sikre lik praksis over hele landet
- Forskriftsfeste retningslinjene for BPA
- At mennesker med BPA skal kunne ta med seg assistenten sin til en annen kommune
- At BPA-brukerens ønsker må tillegges mer vekt, for å sikre reell selvbestemmelsesrett
- At politiske og sosiale gjøremål likestilles med helsebehov i innvilgningen av BPA-timer
- At kravene om universell utforming av arbeids- og publikumsbygninger følges strengt
- At det skal settes frist til 2035 for universell utforming av kollektivtransporten og 2025 for tilgjengelig kollektivtransport
- At varslinger på kollektivtransport også skal tilrettelegges for hørselshemmede
- At transporttjenesten for funksjonshemmede årlig skal bevilges de 45 millionene som trengs for at tjenesten skal kunne tilbys i alle fylker innen 2020
- Anerkjennelse norsk tegnspråk som et offisielt språk i Norge
- At tilbudet om tegnspråkopplæring for søsken skal bestå og videreføres i resten av landet

5.12 En god innføring i samfunnet

God inkludering sikrer at alle, uavhengig av bakgrunn og botid i Norge kan delta i arbeidslivet, skaffe seg bolig og delta i frivillige aktiviteter. For å sikre at alle kan delta i fellesskapet på like vilkår, er det avgjørende at samfunnet legger til rette for en god inkludering.

AUF mener at språkopplæring, godkjenning av utdanning og arbeidserfaring er viktige steg for å anerkjenne ferdighetene til mennesker som skal integreres i vårt samfunn. Ved å

omorganisere dagens introduksjonsprogram til å ta mer hensyn til enkeltmennesket og deres ferdigheter, kan vi sikre en god start på en vellykket inkludering.

God inkludering handler også om gjensidig opplæring og respekt for hverandre, ulike holdninger, verdier, tradisjoner og kulturer. Derfor trenger vi en politikk som tar vare på mangfoldet og gir muligheter til å være en del av samfunnet.

AUF vil:

- At asylsøkeres teoretiske og praktiske kompetanse kartlegges raskt i asylmottakene
- At introduksjonsprogrammet skal tilpasses den enkelte, og antallet læringstimer vil variere etter behov. Den enkeltes arbeidserfaring og utdanningsnivå må vektlegges
- Åpne opp for større mulighet for å kombinere introduksjonsprogrammet med grunnskoleopplæring for elever med behov for det
- At introduksjonsprogrammet i større grad legger til rette for språkopplæring gjennom arbeidstrening og praksisplasser
- At flyktninger og asylsøkere får beholde en større andel av stønaden når de arbeider ved siden av introduksjonsprogrammet
- At nettverksbygging skal være en større del av introduksjonsprogrammet
- Innføre plikt for kommunene til å bosette flyktninger i tråd med IMDIs anbefalinger

5.13 Urfolk og nasjonale minoriteter

For AUF er det viktig å ivareta urfolk og nasjonale minoriteter samt å ivareta forpliktelsen i FNs erklæring for urfolks rettigheter som fastsetter deres rett til kultur, identitet, språk, arbeid, helse, utdanning med mer.

AUF ønsker at alle urfolk og nasjonale minoriteter i Norge skal være inkludert og ha gode rammer for sin kultur. Norge må fortsette arbeidet med å styrke rettighetene for urfolk og nasjonale minoriteter.

Fornorskningen som foregikk fra tidlig 1700-tall og fram til moderne tid har hatt konsekvenser for samisk identitet, språk og kultur som er så store at det ifølge forskere vil ta over hundre år med dagens bevilgninger til Sametinget og samiske formål før det offentlige har brukt like mye på samisk kultur som de beløpene som ble brukt på å utslette den. AUF mener det er svært viktig at den samiske urbefolkningens interesser blir ivare tatt i samfunnsutvikling, også der de står i konflikt med næringslivet.

5.13.1 Styrke samisk kultur og samiske språk

AUF mener det trengs en større politisk innsats for å sikre at samisk kultur og språk videreføres og utvikles for fremtidens generasjoner. Samisk kultur er en viktig del av Norges kultur og historie, og den samiske kulturarven må bevares.

Samisk er i dag et av Norges offisielle språk, og er i de nordligste fylkene sidestilt med bokmål og nynorsk. For å sikre en god utvikling av det samiske språket er det nødvendig at flere elever får tilgang til samiskundervisning gjennom hele skoleløpet.

Undervisningsmateriale bør også utvides i flere fag, slik at dette er tilgjengelig på samisk, helst på alle de tre største samiske språkene nordsamisk, lulesamisk og sørsamisk. AUF mener også elever uten samisk tilknytning skal få muligheten til å lære samisk på lik linje med andre fremmedspråk.

AUF mener at den samiske kulturen og samisk historie bør i større grad inn i den norske skolehverdagen, og bør inn i læreplanene for å sørge for en god undervisning om Norges urbefolkning.

Områdene som i dag brukes til reindriftsnæring må vernes og viktig samiske fiskeområder må forbli urørt. Det er en selvfølge at sametinget høres i all politikk som berører samiske forvaltningsområder.

Sametinget er en viktig forsamling i Norge, og Sametinget bør få utvidede fullmakter i sitt arbeid, samt sikres gode rammevilkår gjennom økte midler. AUF ønsker at flere samer registrerer seg i Sametingets valgmannstall og bruker sin stemmerett i Sametingsvalget. AUF mener en bedre undervisning om samisk kultur er en av gode tiltak for å sikre økt oppslutning.

Samer i hele Norge som i dag trenger et tilbud innen psykisk helsevern og rus har mulighet til å bli henvist til Samisk nasjonalt kompetansesenter (SANKS). AUF mener SANKS må styrkes for å sikre et bedre psykisk helsetilbud for samer i hele Norge, og at det bør opprettes en avdeling av SANKS i Oslo-området.

For AUF er det viktig å legge til rette for samisk næringsliv og sikre gode rammevilkår for drift i samiske næringer. I mange områder opplever samer at nye næringsetableringer går på bekostning av samiske særinteresser. AUF mener de samiske næringene skal få utvikle sin

drift, samtidig som det må legges til rette for ny næringsvirksomhet i samiske områder med lav sysselsetting.

AUF vil:

- Styrke den samiske kulturarven i Norge
- At flere elever skal kunne få undervisning på, og i samisk uansett hvor i landet man bor
- Sikre at samisk historie og kultur får en plass i grunnskoleundervisningen i alle skoleløp
- Styrke Sametinget gjennom utvidet makt og økte rammer
- Styrke Samisk nasjonalt kompetansesenter (SANKS) og opprette en SANKS-avdeling i Oslo-området
- Sikre rammevilkårene til de tradisjonelle samiske næringene
- Gi tilbud om kultur- og fritidsaktiviteter for barn utenfor samiske kjerneområder som styrker barns tilknytning til samisk språk og kultur
- Utvikle nye læringsressurser på samisk
- At flere nordmenn uten samisk bakgrunn skal kunne ta samisk som 2. fremmedspråk
- Styrke Sametingets ungdomspolitiske utvalg (SUPU) sin stemme, og at de får tale- og forslagsrett i sametingets plenum

5.13.2 Styrke nasjonale minoriteters kultur og språk

Norge har i dag fem nasjonale minoriteter som regnes som grupper med lang tilknytning til Norge. AUF synes det er positivt at Norge er et flerkulturelt land, og mener at rettighetene for nasjonale minoriteter må styrkes ytterligere for å sikre en god inkluderingspolitikk.

AUF mener de nasjonale minoritetenes rettigheter må styrkes, både kulturelt og språklig. Mange nasjonale minoriteter opplever fortsatt mye diskriminering og sjikane. Arbeidet mot diskriminering av nasjonale minoriteter må styrkes for å sikre en trygg hverdag for disse gruppene.

Opplæring om Norges behandling av nasjonale minoriteter i fortiden, samt hva våre nasjonale minoriteter er bær i større grad inn i skolehverdagen for å sikre god forståelse for andre grupper i samfunnet.

AUF mener det er bra at Norge har ratifisert Europarådets rammekonvensjon om vern av nasjonale minoriteter. Norge må likevel styrke sitt arbeid for nasjonale minoriteters rettigheter og styrking av deres kultur og språk.

AUF vil:

- At nasjonale minoriteter og deres kultur skal være en del av opplæringen i skolen
- Styrke arbeidet mot diskriminering av nasjonale minoriteter
- Jobbe for at nasjonale minoriteter får styrket sine rettigheter

5.13.3 Et inkluderende og likestilt barnevern

For AUF er det viktig at alle barn får en god oppvekst i trygge rammer. Barnevernet skal være sikkerhetsnett for barn og familier som ikke ivaretar barns oppvekstvilkår. Spesielt mangler barnevernet i dag kompetanse når det gjelder barn og familier med minoritetsbakgrunn.

Det er viktig at alle mennesker, uansett bakgrunn føler seg sett og ivaretatt i barnevernet. For å oppnå dette er det viktig at barnevernets ansatte får kompetanse i kulturen til gruppene de skal jobbe med og selv har et mål om å ha kulturelt og religiøst mangfold blant sine ansatte. AUF mener at det også burde opprettes kompetansesenter innad i barnevernet for forskjellige minoritetsgrupper og at barnevernet ha egne ansatte spesialiserte på håndtering av minoritetssaker. Barnevernet burde også ha et tettere samarbeid med universitetene i Norge om forskning og kompetanse knyttet til minoriteter og barnevern for å sikre forståelse og god behandling av alle saker.

Det er også en undervurdert språkbarriere mellom samiske familier og offentlige instanser. Det er viktig å jobbe med å ha gjensidig respekt og styrke barnevernets forståelse for den samiske kulturen.

AUF vi:

- At ansatte i barnevernet som jobber med minoriteter må få kompetanse i kulturen til gruppene de skal jobbe med
- At barnevernet skal ha et mål om å ha kulturelt og religiøst mangfold blant sine ansatte
- At tolk skal anskaffes for alle som ikke har norsk som morsmål og som ønsker det
- At barnevernet skal ha egne ansatte spesialiserte på håndtering av minoritetssaker
- At det skal opprettes kompetansesenter innad i barnevernet for forskjellige minoritetsgrupper
- At barnevernet skal samarbeide med universitetene i Norge om forskning og kompetanse knyttet til minoriteter og barnevern

- At det skal jobbes med å rekruttere flere samiske familier til å være fosterhjem
- At samiske barn så langt det lar seg gjøre skal få bruke samisk i møte med barnevernet
- At barnevernet skal jobbe tett sammen med Samisk nasjonalt kompetansesenter - psykisk helsevern (SANKS)
- At barnevernet skal samarbeide med relevante fagmiljøer om forskning og kompetanse knyttet til urfolk og barnevern

5.14 Rusavhengiges helse

Rusavhengighet er en avhengighetslidelse med store konsekvenser for de menneskene det rammer. I Norge er det 200-250 overdosedødsfall hvert eneste år. 65% av innsatte i norske fengsler har erfaring med narkotika, og 1 av 3 innsatte har også brukt narkotiske stoffer mens de har sonet i fengsel.

Hverdagen til rusavhengige er dominert av frykt, lidelse, svak helse og dårlige boforhold. Det er nødvendig å erkjenne at samfunnet har sviktet rusavhengige og deres familier i mange år. Rusavhengighet er en lidelse, ikke en forbrytelse. Derfor mener AUF det er behov for en velferds- og rusreform der rusavhengiges levekår, boforhold og brukermedvirkning settes i sentrum.

AUF erstatte fengselsstraff med behandling for bruk og besittelse av brukerdoser, utvikle sprøyterom til å bli brukerrom med metodefrihet og ta i bruk flere substanser og behandlingsmetoder i legemiddelassistert rehabilitering (LAR).

Det finnes ingen sikre antall på hvor mange rusavhengige det finnes i Norge, og det mangler kunnskap om rusavhengiges helse, blandingsmisbruk, psykisk helse, levekår og boforhold. Derfor mener AUF at det må gjennomføres en nasjonal kartlegging av rusavhengiges helse og boforhold.

Rusavhengige møtes i for stor grad med en vegg av byråkrati og et mangfold av etater og dører. Samarbeidet mellom etatene er for svakt, og mange rusavhengige faller mellom to stoler. Derfor mener AUF at det må innføres individuelle kontaktpersoner i form av rusveiledere som bidrar til å koordinere innsatsen overfor hver enkelt rusavhengig. Rusavhengige har store helsemessige utfordringer utover selve avhengighetslidelsen. Narkotiske stoffer som heroin gjør stor skade på menneskekroppen, svekker immunforsvaret og kroppens tåleevne. Det store flertallet av de 20 000 Hepatitt C-syke i Norge er

rusavhengige. Hepatitt C smittes typisk via deling av sprøyter mellom rusavhengige, og bidrar til svekket livskvalitet for mennesker som allerede lever med en avhengighetslidelse. Det finnes ingen vaksine mot Hepatitt C, og den eneste måten å bli kvitt sykdommen er å utrydde den gjennom behandling.

Derfor mener AUF at Norge må gå inn for å utrydde Hepatitt C i Norge. I dag behandles bare 5% av Hepatitt C-tilfellene i Norge, og en viktig årsak til dette er den høye prisen på Hepatitt C-medikamenter. AUF er kritisk til en legemiddelindustri der multinasjonale selskaper har monopol på ekstremt dyre medisiner. Utfordringen er at små land som Norge har begrenset forhandlingsmakt. AUF mener derfor at Norge må gå i front for å etablere et felles nordisk godkjennings- og innkjøpssystem for nye behandlingsmetoder, samt støtte Hepatitt C-behandling i lavinntektsland over utenriksbudsjettet.

AUF vil:

- Endre lovverket slik at behandling erstatter fengselsstraff for bruk og besittelse av brukerdoser
- Ta i bruk flere stoffer og metoder i LAR, ut ifra hva som er medisinsk og helsemessig best for hver enkelt pasient
- Utvikle sprøyterom til å bli brukerroom der det både kan røykes og injiseres narkotiske stoffer
- Innføre helse- og overdoseteam i alle større byer
- Innføre en ordning med rusveiledere i større kommuner som bidrar til å koordinere innsatsen fra Nav, Kriminalomsorgen, kommunehelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten overfor hver enkelt rusavhengig
- Utvide distribusjonen av Nalokson for rusavhengige
- Gjennomføre en nasjonal kartlegging av rusavhengiges helse og boforhold
- Utvide ordningen med narkotikaprogram med domstolskontroll (ND)
- Utvide bruken av konfliktråd for barn og unge som begår straffbare handlinger
- At stortinget må gå inn for en ny nasjonal handlingsplan for utryddelse av hepatitt C i Norge innen 2025
- At Norge må gå i front for å danne et felles nordisk godkjennings- og innkjøpssystem for nye behandlingsmetoder
- At Norge bør støtte Hepatitt C-behandling i lavinntektsland over utenriksbudsjettet
- At det skal tilbys oppfølging til rusavhengig ungdom gjennom helsestasjonen for ungdom og/eller familieenheten i alle kommuner
- Tilby gratis brukertesting

5.15 Sosial boligpolitikk for alle

Tilgang på en trygg og forutsigbar bosituasjon er grunnleggende for å kunne leve et liv i frihet. Med et boligmarked under press er det mange som sliter med å enten leie eller eie sin egen bolig. Særlig krevende er det for kvinner i utsatte yrker, i ufrivillige deltidsstillinger og personer med flerkulturell bakgrunn. AUF mener at flere bør inkluderes i boligmarkedet gjennom å styrke Husbanken og utvide Startlånordningen. Alle kommuner bør ha tilstrekkelig med kommunale boliger som ikke konsentreres til enkelte områder.

Den sterke prisutviklingen har gjort boligmarkedet utilgjengelig for mange mennesker på tross av betalingsevne. AUF mener at egenkapitalkravet for å motta boliglån er en viktig ordning, men ser at bankenes mulighet for dispensasjon bør økes slik at personer som kan betjene et lån får den muligheten uten å ha egenkapital.

Ut i fra et likestilling-, og inkluderingsperspektiv er det viktig at vi bruker de virkemidlene vi har for å skape et boligmarked som er mangfoldig og tilgjengelig for allmennheten. For AUF er det derfor viktig at vi arbeider for å gjøre det enklere for mennesker som er i utfordrende situasjoner.

AUF vil:

- At startlån skal være tilgjengelig for ungdom som egenkapital og skal vurderes etter inntekt og formue
- Øke og justere integreringstilskuddet som følger med flyktninger til kommunen der de bosettes, i henhold til lokale boligpriser og eventuelt andre tungtveiende hensyn
- Sikre barnefamilier kontinuitet i boforhold i kommunale boliger
- Ha familievennlige kommunale boliger som sikrer barn trygge og tilfredsstillende oppvekstvilkår
- At kommunale boliger skal etableres spredt i kommunene
- Lovfeste retten til varig tilrettelagt bolig for vedvarende bostedsløse
- At det innføres en rett til midlertidig botilbud til bostedsløse, samt dagbøter som sanksjonsmulighet om kommuner og NAV ikke sikrer botilbud for bostedsløse
- At det gjennomføres en ny kartlegging av bostedsløse i Norge
- At alle kommuner tar i bruk leie-til-eie-modellen som del av den sosiale boligpolitikken
- Innføre rett til leie-til-eie med finansiering gjennom Husbanken for vanskeligstilte på boligmarkedet
- Inngå forpliktende samarbeid mellom kommuner, stat og boligbyggelag med sikte på å ta i bruk leie-til-eie-modellen i flere utbyggingsprosjekter

- Etablere flere ikke-kommersielle utleieboliger

5.16 Likestilling i politikken

Muligheten til representasjon og innflytelse skal ikke være begrenset på grunn av hvilket kjønn man er. Allikevel ser vi at mandatfordelingen i folkevalgte forsamlinger er skjevt fordelt i dagens samfunn.

AUF mener det bør være et mål at folkevalgte organer skal gjenspeile samfunnet på en god måte, og at mener det er nødvendig å gjøre folkevalgte organer mer likestilte og representative.

AUF vil:

- At det skal være maks 60 % av et kjønn på parti- og valglister i Norge

5.17 Et livssynsnøytralt samfunn

AUF ønsker et samfunn der alle har en grunnlovsfestet frihet til å tro, mene og tenke det man vil. Tros- og livssynspolitikken må gjenspeile at Norge er et mangfoldig samfunn. Derfor ønsker AUF et tros- og livssynsnøytralt samfunn, der ingen spesifikk religion får en økonomisk, politisk eller institusjonell forrang foran andre.

Tros- og livssynssamfunn spiller en viktig rolle i mange menneskers liv, i tillegg til å være en viktig aktør innenfor norsk frivillighet. Derfor mener AUF at det er riktig å yte statsstøtte til religion. Samtidig mener vi at tros- og livssynssamfunn for å kvalifisere for offentlig støtte må gjenspeile samfunnets krav knyttet til likestilling og inkludering. Derfor mener AUF at bare tros- og livssynssamfunn med maksimalt 60 prosent av et kjønn i styret skal få statsstøtte.

Støtteordningen for trossamfunn er problematisk. Mens Den norske kirke får rammetilskudd over statsbudsjettet, får øvrige tros- og livssynssamfunn statsstøtte lik gjennomsnittlig støtte per medlem av Den norske kirke. Konsekvensen av dette er at øvrige tros- og livssyn får økt sin støtte når antallet registrerte medlemmer av Kirken går ned. Det er en uheldig virkning.

Derfor vil AUF sette et fast beløp per medlem av tros- og livssynssamfunn, og indeksregulere dette beløpet i tråd med forventet lønns- og prisvekst.

AUF vil

- At bare trossamfunn med inntil 60 prosent av et kjønn i styret kan få statsstøtte
- At alle trossamfunn skal få et fast indeksregulert beløp per medlem i Statsstøtte

5.17.1 Skolegudstjenester

Den norske skolen skal være tros- og livssynsnøytral. Samtidig skal skolen anerkjenne og respektere elevers rett til å ha en tro.

Skolegudstjenester har en lang tradisjon i Norge. AUF anerkjenner at mange har et nært forhold til skolegudstjenester. Samtidig er det en utfordring at mange skoler legger til grunn at alle elever skal delta på skolegudstjenester. Mange steder må elever som ikke ønsker å delta aktivt, melde seg av. Dette kan oppleves som stigmatiserende og som et press til å delta. I tillegg er det flere skoler som ikke har et likeverdig alternativ til de elevene som ikke velger å delta på skolegudstjeneste. AUF mener at elever som ønsker det fortsatt skal ha mulighet til å delta på skolegudstjenester. En viktig forutsetning er at det er Kirken selv, og ikke skolen, som skal være arrangør. Det må legges til grunn aktiv påmelding, og skolene må stille med et likeverdig og tros- og livssynsnøytralt alternativ for de elevene som ikke ønsker å delta på skolegudstjeneste.

AUF vil:

- At skolen ikke skal stå som arrangør av religiøse arrangementer
- At skolen fortsatt skal kunne legge til rette for at elever kan få delta på skolegudstjenester i regi av kirken
- Ha aktiv påmelding til eventuelle skolegudstjenester
- At skolen skal arrangere et likeverdig og livsnøytralt tilbud som oppleves som meningsfylt for de elevene som velger å ikke delta på skolegudstjeneste
- At skolen skal legge til rette for at også elever med andre religioner eller livssyn skal kunne delta på arrangementer i forbindelse med religiøse høytider

5.18 Likestilling og inkludering i forsvaret

Etter at allmenn verneplikt ble utvidet i 2015 har likestillingsspørsmålet blitt enda viktigere for forsvaret. AUF er positive til at kvinner nå likestilles med menn og forventes å delta i landets forsvar, men mener forsvaret fremdeles har en lang vei å gå for å sørge for reel likestilling og tilrettelegging for begge kjønn. Menn og kvinner har forskjellige biologiske behov som forsvaret må legge til rette for.

Forsvaret er dessverre også særdeles mannsdominert, som i utgangspunktet er en konsekvens av kjønnsdelt verneplikt opp til 2015. AUF anerkjenner at det tar tid å endre en organisasjon som i stor grad preges av internrekruttering. Samtidig er det på tide at Forsvaret får sterke og klare politiske føringer om å inkludere begge kjønn i rekrutteringen til Norges største arbeidsplass.

Som det norske demokratiets forsvarer kan aldri Forsvaret godta trakassering, hets, uønsket seksuell oppmerksomhet og mobbing. Offeret har definisjonsmakt, og AUF mener Forsvaret enda har en lang vei igjen å gå for å nå prinsippene som politisk legges til grunn for et trygt, moderne og likestilt Norge. Forsvaret speiler i dag ikke de prinsipper det er satt til å forsvare.

5.18.1 Seksuell legning i forsvaret

Forsvaret skal inkludere mangfoldet i et moderne vestlig demokrati. Det innebærer at mennesker utenfor det heteronormative også skal føle seg ønsket og verdsatt i Forsvaret. Stigma rundt seksuell legning er lite belyst i Forsvaret, men undersøkelser fra 2010 viste eksempelvis av 38% av guttene og 20% av jentene som ble tatt opp til befalsskole mente at homofile enten «hadde ingenting å gjøre på befalsskole» eller «ville ha problemer med å passe inn». AUF mener Forsvaret de senere årene har gjort mye bra for å bedre holdninger, men at Forsvaret fremdeles har en lang vei å gå.

AUF vil at:

- Norge skal videreføre ordningen om allmenn verneplikt
- Ungdom skal få bedre informasjon om førstegangstjenesten og videre muligheter i Forsvaret
- Unge som gjennomfører førstegangstjenesten skal se på tiden som meningsfull
- At forsvaret skal være tilrettelagt for begge kjønn
- Det innen 2025 skal være en betydelig økning i antallet kvinnelige ansatte i forsvaret
- Forsvaret skal få flere kvinnelige ledere
- Forsvaret trenger en klar kulturendring for å leve opp til de prinsippene og idealene det er satt til å forsvare
- Forsvaret skal inkludere samfunnets legningsmangfold
- Forsvaret skal slå hardt ned på diskriminering, trakassering, hets, uønsket seksuell oppmerksomhet og mobbing